

Додаток 1.
до Плану відновлення та розвитку
Сосницької територіальної громади
Чернігівської області

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

ПРО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНУ СИТУАЦІЮ СОСНИЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2023 рік

За підтримки уряду Великої Британії (UK Aid)
в рамках проєкту «Планування відновлення в громадах».
Імплементатори проєкту — Abt Britain та КПМГ-Україна

ЗМІСТ

Перелік скорочень	3
Стислий виклад. Ключові висновки звіту	5
Розділ 1. Тенденції демографічного та соціально-економічного розвитку, природно-ресурсний потенціал.....	6
1.1 Загальна характеристика громади.....	6
1.2. Демографія. Прогнозування чисельності населення громади.....	10
1.3. Місцева економіка і зайнятість	18
1.4. Оцінка екологічної ситуації, природно-ресурсного потенціалу	26
1.5. Бюджет та активи громади.....	27
1.6. Соціально-гуманітарна сфера.....	32
1.7. Потреби різних груп населення	37
1.8. Ключові висновки по розділу.....	40
Розділ 2. Обсяги руйнувань та пошкоджень на території громади	41
2.1. Житлові об'єкти	41
2.2. Об'єкти критичної інфраструктури (водопостачання/-відведення, газо-/електро-/теплопостачання, зв'язок).....	41
2.3. Транспортна інфраструктура (автодороги місцевого, обласного і державного значення, залізниця).....	42
2.4. Об'єкти соціальної інфраструктури та громадського призначення.....	43
2.5. Ключові висновки по розділу.....	44

Аналітичний звіт про соціально-економічну ситуацію Сосницької територіальної громади Чернігівської області розроблений спільними зусиллями створеної в громаді Робочої групи з розробки Плану відновлення та розвитку Сосницької громади, фахівців Сосницької селищної ради та за експертної підтримки Abt Britain та КПМГ-Україна, яка стала можливою завдяки підтримки Уряду Великої Британії (UK International Development) в рамках проєкту «Планування відновлення в громадах».

Зміст цього документу не обов'язково відображає погляди UK International Development та Уряду Великої Британії.

Скорочення

BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
CLEAR	Community-Led Emergency Action and Response
DOBRE	Decentralization Offering Better Results and Efficiency
ID	identification
GIZ	Німецьке товариство міжнародного співробітництва
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
USAID	United States Agency for International Development
АТО	антитерористична операція
ВІЛ	вірус імунодефіциту людини
ВПО	внутрішньо переміщена особа/особи
ЄДРПОУ	єдиний державний реєстр підприємств, установ та організацій
КЕКВ	код економічної класифікації видатків бюджету
КЗ	комунальний заклад
КНП	комунальне некомерційне підприємство
НРЦ	навчально-реабілітаційний центр
ОМС	орган місцевого самоврядування
ООС	операція об'єднаних сил
ПАТ	публічне акціонерне товариство
ПДФО	податок на доходи фізичних осіб
ПМД	первинна медична допомога
ПП	приватне підприємство
ПрАТ	приватне акціонерне товариство

Скорочення

ПРООН	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй
САУ	станція автоматичного управління
СЕО	стратегічна екологічна оцінка
СПД	суб'єкт підприємницької діяльності
СТОВ	сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю
ТГ	територіальна громада
ТОВ	товариство з обмеженою відповідальністю
ФАП	фельдшерсько-акушерський пункт
ФГ	фермерське господарство
ФОП	фізична особа-підприємець
ФП	фельдшерський пункт
ЦРЛ	центральна районна лікарня
ЦНАП	центр надання адміністративних послуг
ЦНСП	центр надання соціальних послуг
ЦПМСД	центр первинної медико-санітарної допомоги

Стислий виклад. Ключові висновки звіту

Сосницька територіальна громада розташована на північному сході Чернігівської області, межує із 7 сусідніми громадами, на її території створено ряд об'єктів природно-заповідного фонду. В межах громади розташовані кілька торфородовищ та родовище суглинків. Природним та економічним потенціалом громади є родючі сільськогосподарські землі та ліси.

Чисельність населення Сосницької громади станом на 1 листопада 2023 року складала 14,8 тис. осіб, більшість мешкала в сільській місцевості. Ключовою демографічною проблемою є висока частка населення у віці 60+ років (до 36% в окремих старостатах). На фоні низької народжуваності це формує сталу тенденцію до поступового скорочення кількості мешканців. Відповідно, зменшується щільність населення, яка вже наразі є вкрай низькою (19,3 осіб/км²), через що громада несе додаткові витрати на надання освітніх, соціальних та адміністративних послуг, змушена скорочувати мережу надання цих послуг. Така ситуація спонукає до виїзду з громади найбільш мобільних та працездатних мешканців, поглиблюючи негативні демографічні тенденції. При цьому у громаді відсутні конфліктні ситуації, які можуть впливати на її розвиток та відновлення.

Економічним центром громади є Сосниця, де зосереджені підприємства, установи та заклади, в яких працює більшість працездатного населення та які формують більшість надходжень до бюджету. Серед 10 найбільших роботодавців 7 – це адміністрація громади та бюджетні заклади, лідером серед платників податків є освітня галузь. Аграрний сектор представлений значним числом господарств різних організаційних форм, але серед них немає такого, яке б домінувало за обсягами землекористування. Спеціалізацією абсолютної більшості є вирощування зернових. Під час окупації громади переважна кількість суб'єктів господарювання призупинили свою діяльність, проте їм вдалося зберегти виробничі потужності і після звільнення території практично всі суб'єкти господарювання відновили роботу на доокупаційному рівні. З громади було релоковане 1 виробниче підприємство.

У громаді найбільше допомоги потребують родини з малолітніми дітьми, в т.ч. малозабезпечені сім'ї, люди з інвалідністю, ВПО, учасники бойових дій, ветерани та родини загиблих військовослужбовців та особи похилого віку.

В Сосницькій громаді відсутні значні руйнування внаслідок військової агресії росії. На початку вторгнення було зруйновано автомобільний міст через річку Десна, який з'єднує не лише дві частини громади, але й має важливе значення для внутрішньообласного сполучення. Найбільших втрат зазначала транспортна інфраструктура через рух великих колон важкої військової техніки.

Виходячи з проведеного аналізу, при формуванні плану відновлення і розвитку Сосницької громади доцільним є фокусування на (1) створенні належних умов для повернення мешканців до громади та збільшенні частки ВПО, які можуть залишитися в громаді, передусім за рахунок зростання доступності та якості надаваних послуг; (2) формування сприятливих умов для розвитку ділової активності та розширеного відтворення бізнесу у післявоєнний період.

РОЗДІЛ І.

Тенденції демографічного та соціально-економічного розвитку, природно-ресурсний потенціал

1.1. Загальна характеристика громади

Сосницька селищна територіальна громада сформована 29.10.2017 року, вона складається із центру – селища Сосниці – та 6 старостатів.

Громада розташована на північному сході Чернігівської області. Площа громади - 799,3 км². Складається з 17 сілрад, об'єднаних впродовж 2017-2020 років та 41 населеного пункту. Найбільша відстань між крайніми точками за напрямком з півночі на південь сягає понад 70 км, а зі сходу на захід найбільша ширина приблизно 50 км.

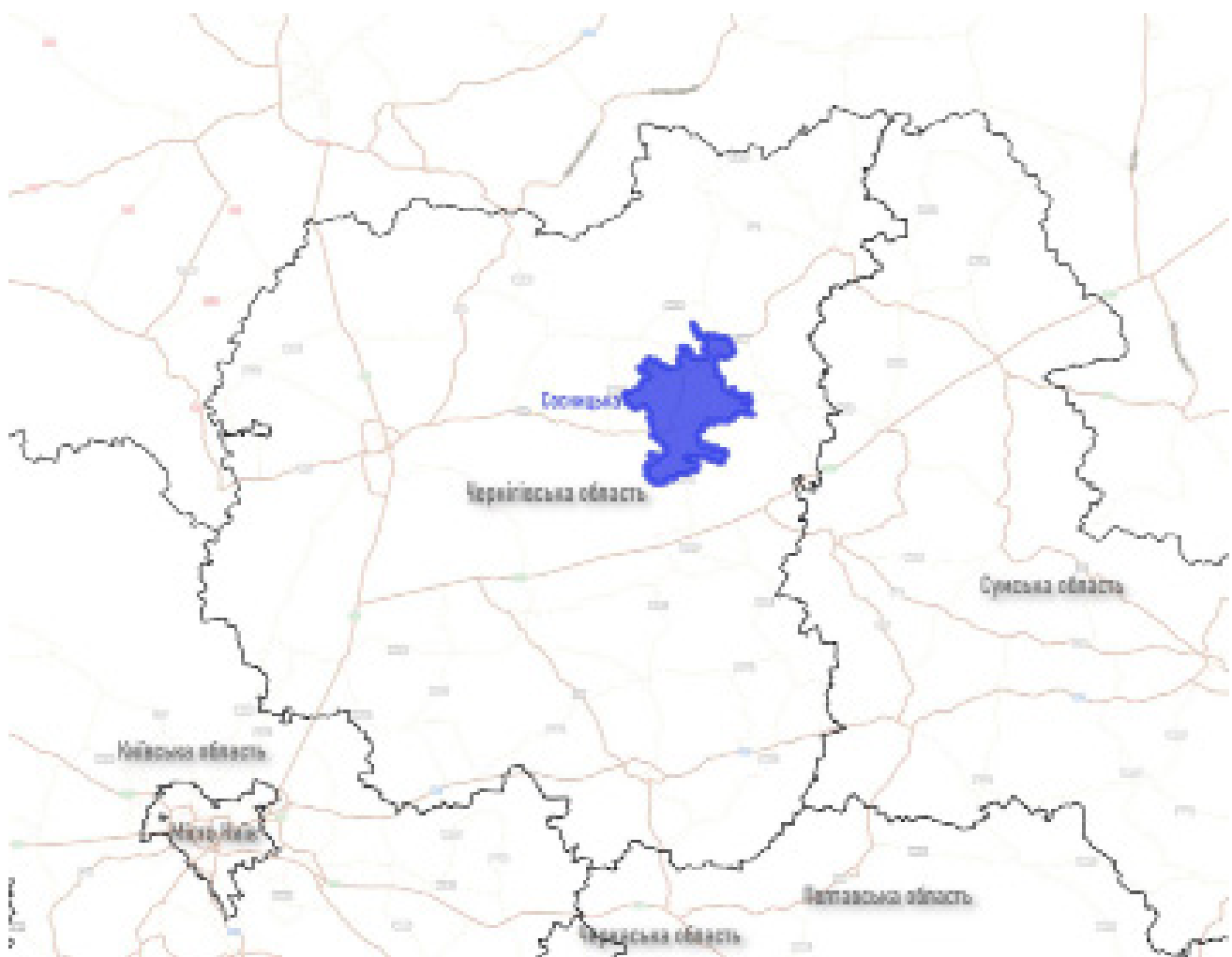

Рисунок 1. Сосницька громада на мапі регіону

Джерело: проект «Планування відновлення в громадах»

Приблизно по осі території громади її центральною та північною частинами пролягає автодорога державного значення Н27, яка з'єднує Чернігів, Новгород-Сіверський та Грем'яч, пропускний пункт на українсько-російському кордоні. Край південної частини чіпляє залізнична гілка, що сполучає Мену (центр сусідньої громади) і Бахмач - крупний залізничний вузол. Регулярне сполучення цією гілкою відсутнє.

Наявна мережа доріг дозволяє дістатися майже до кожного населеного пункту громади. Через руйнування у 2022 році внаслідок бойових дій мосту через р. Десна Задесенський старостат станом на кінець 2023 року залишається відірваним від решти громади.

Депутатський корпус складається із 26 депутатів, громаду очолює селищний голова, утворено 13 виконавчих структурних підрозділів.

З заходу, південного і північного заходу Сосницька громада межує з трьома громадами – Корюківського району – Корюківською, Менською та Холминською, з півдня з двома громадами Ніжинського району – Борзнянською та Височанською, зі сходу-північного сходу – із громадами, які увійшли до Новгород-Сіверського району – Коропською та Понорницькою. Відстань від центру теперішнього району Корюківки – 50 км, від обласного центру – Чернігова – 89 км, від Києва – 250 км.

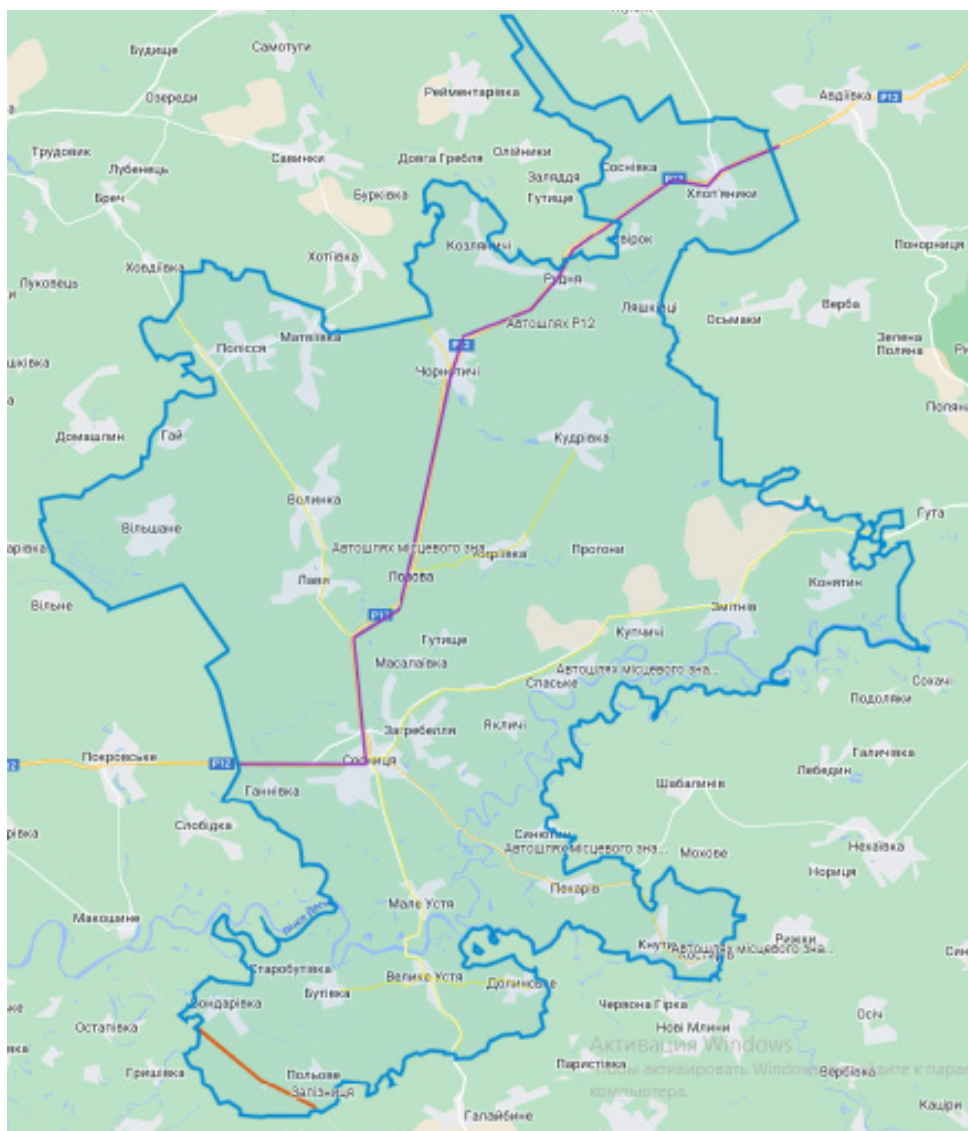

Рисунок 2. Основні транспортні комунікації Сосницької громади

Джерело: власні опрацювання – ГІС Сосницької громади (<https://cutt.ly/2wSD5SO>)

Рисунок 3. Порівняльні характеристики громад

Джерело: проект «Планування відновлення в громадах»

Генеральний план смт Сосниця затверджено у 2019 році, також є план зонування території смт Сосниця Чернігівської обл., затверджений в 2020 році. Інші населені пункти громади не мають розроблених генпланів.

Громадою підписано договір і розпочато впровадження системи електронної взаємодії органів виконавчої влади, використовується система електронного голосування «Голос», установи та служби громади активно використовують різні інформаційно-аналітичні системи, застосовують технології дистанційного надання послуг та залучення громадян.

Сосницька громада має досвід співпраці з міжнародними донорськими організаціями:

1. В рамках співпраці з Програмою DOBRE реалізовано ряд проектів з облаштування і закупівлі обладнання для комунальних установ, закупівлі обладнання для зберігання та контролю якості молока для Волинківської молочної спілки, актуалізації стратегії розвитку Сосницької громади на 2019-2027 рр. (у 2021 році, оновлена стратегія пройшла процес громадських обговорень, але не пройшла SEO в зв'язку з початком повномасштабного вторгнення). В рамках 2-го етапу співпраці частково реалізовано проект екстреного реагування (забезпечення сталого функціонування критичної інфраструктури (глибинні насоси та САУ для водопостачання, генератори, інструмент для комунальних підприємств, подрібнювач для гілок). Розпочато роботу за напрямком покращення пріоритетної послуги в громаді (визначено послугу – водопостачання, розпочалися тендерні процедури із закупівлі екскаватора).

2. В рамках співпраці з «Програмою ЄС Міцні регіони – Спеціальна програма підтримки України» (GIZ) встановлено модульну котельню для опалення КНП «Сосницький ЦПМСД», отримано генератори, аптечки, засоби гігієни, побутові засоби, електроінструмент, реабілітаційне обладнання, засоби очистки та ємності для води, IT обладнання, медичне обладнання, мобільні автономні сонячні станції.

3. Фонд Solidarity Fund PL in Ukraine у партнерстві з BGK - wspieramy rozwój firm реалізував в громаді проєкт з організації використання соціальних велосипедів.

4. Завдяки проєкту «Дії та реагування територіальних громад на надзвичайні ситуації «CLEAR» проведено ремонт та отримано наповнення для 3 арт-кімнат в 3 навчальних закладах громади, спортивний інвентар для навчальних закладів, проведено навчання педагогів, психологів, спеціалістів ЦНСП.

5. Проєкт «EU4Recovery - Розширення можливостей громад в Україні» від ПРООН підтримав відкриття в ЦНАП послуги з видачі паспортів (придбано безконтактний кардридер для ID паспортів АВТОР КР-382).

6. Компанія Tetra Tech ES, Inc. (Tetra Tech) надала вироби та обладнання для котелень централізованого тепlopостачання.

Показовим прикладом співпраці з міжнародними донорськими організаціями стало відновлення видачі паспортів у Сосницькій громаді за підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ. В грудні 2022 року від донора було отримано робочу станцію, до березня 2023 року Сосницькою селищною радою спільно із експертами, запрошеними GIZ, було підготовлено зміни до нормативних актів, які регламентують діяльність паспортної служби. Фінальним етапом стало підключення отриманого обладнання до захищених каналів зв'язку, сертифікації та навчання фахівців, яке завершилося до грудня 2023 року. Наразі в громаді повноцінно надається послуга з видачі паспортів.

Під час повномасштабного російського вторгнення громада перебувала в окупації протягом кінця лютого-початку квітня 2022 року, фактично опинившись в ізоляції. В цей час органи місцевого самоврядування продовжували виконувати свої функції, окупаційні структури влади на території громади не створювалися. Підприємства та установи під час окупації в більшості призупинили свою роботу, випуск продукції продовжували лише окремі харчові підприємства, які забезпечували місцеве населення продуктами харчування.

1.2. Демографія. Прогнозування чисельності населення громади

Чисельність населення Сосницької громади станом на 1 листопада 2023 року складала 14,8 тис. осіб. Більшість населення (54,2%) мешкає в сільській місцевості, 45,8% проживає в центрі громади – селищі Сосниця – і формально є міськими жителями.

Середня щільність населення в громаді приблизно 19,3 осіб на кв. км, що значно нижче за середнє значення по Чернігівській області (30,7 осіб на кв. км) та Україні (72 осіб на кв. км).

	чол. 01.01.2022	жін. 01.01.2022	чол. 01.01.2023	жін. 01.01.2023	чол. 01.11.2023	жін. 01.11.2023
Сосниця	3157	3772	3118	3783	3071	3722
Волинка	230	270	228	265	220	262
Загребелля	335	360	331	361	335	360
Бутівка	264	250	260	244	253	239
Змітнів	303	211	307	209	302	200
Конятин	260	270	255	266	259	266
Кудрівка	261	299	257	291	256	289
Спаське	272	313	264	304	259	301
Чорнотичі	364	382	352	374	347	371
Решта населених пунктів	1808	1864	1757	1790	1734	1782
Всього по громаді	7254	7991	7129	7887	7036	7792

Таблиця 1. Чисельність населення громади у розрізі населених пунктів, чисельність мешканців яких перевищує 500 осіб, осіб
Джерело: Сосницька селищна рада

Чисельність населення громади за останні роки залишається відносно стабільною, однак, існує стала тенденція до щорічного скорочення. Протягом 2022 року кількість мешканців громади скоротилася на 0,40%, станом на 1.11.2023 р. порівняно із 1.01.2023 р. від'ємний приріст склав 1,56%. Порівняно нижчі темпи скорочення динаміки населення у 2022 р. пояснюються збільшенням ВПО в громаді: станом на 1 січня 2023 року в громаді було зареєстровано 1872 ВПО, що складало 12,5% загальної чисельності населення.

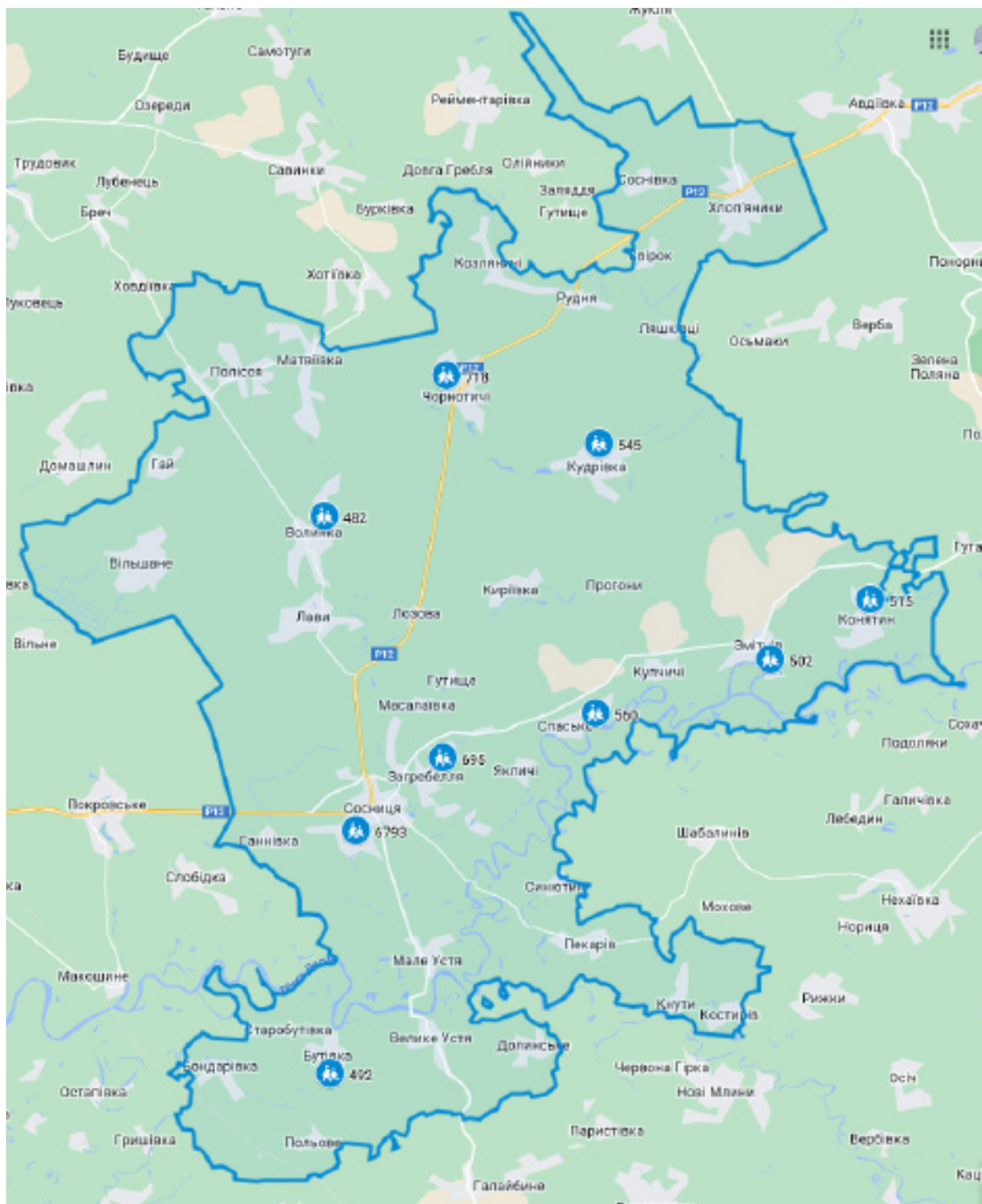

Рисунок 4. Найбільші населені пункти Сосницької громади (населення на 1.11.2023)

Джерело: власні опрацювання – ГІС Сосницької громади (<https://cutt.ly/2wSD5SOor>)

Загалом негативні тенденції динаміки чисельності населення громади протягом останніх років визначалися переважно негативним природним приростом. Військова агресія росії мала певний вплив на демографічну ситуацію в громаді. Так, через зростання кількості ВПО у 2022 р. (переважно за рахунок мешканців інших регіонів України) спостерігалось збільшення міграційного приросту населення. Але вже у 2023 році сальдо міграції було від'ємне (-57 осіб), що частково пояснюється поверненням ВПО.

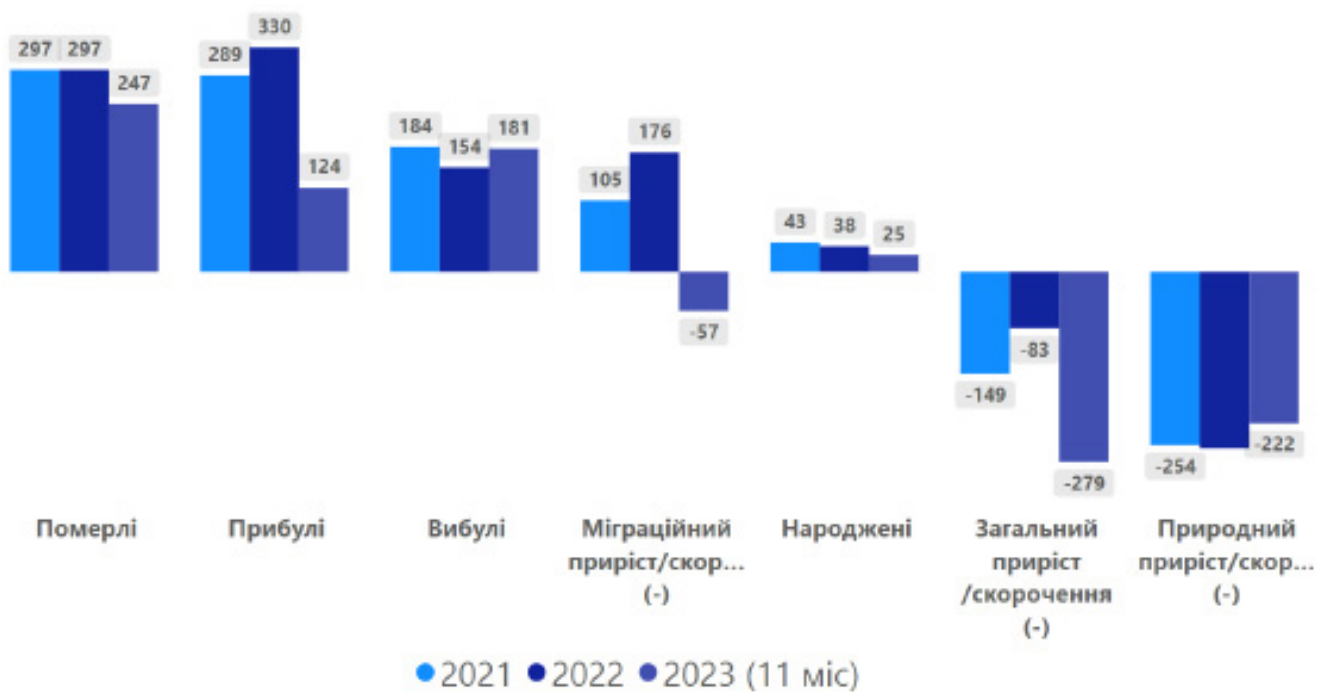

Рисунок 5. Природний і міграційний рух населення в громаді, осіб
Джерело: Сосницька селищна рада

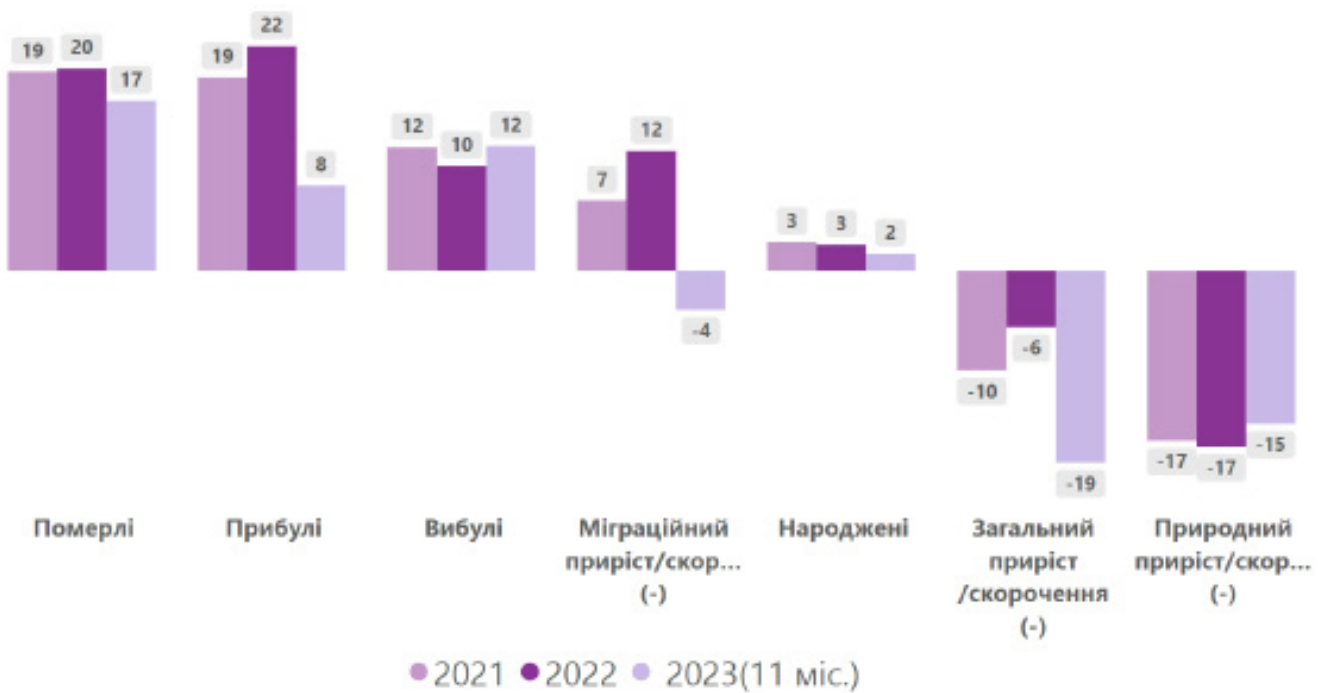

Рисунок 6. Природний і міграційний рух населення в громаді у перерахунку на тисячу населення громади, осіб
Джерело: Сосницька селищна рада

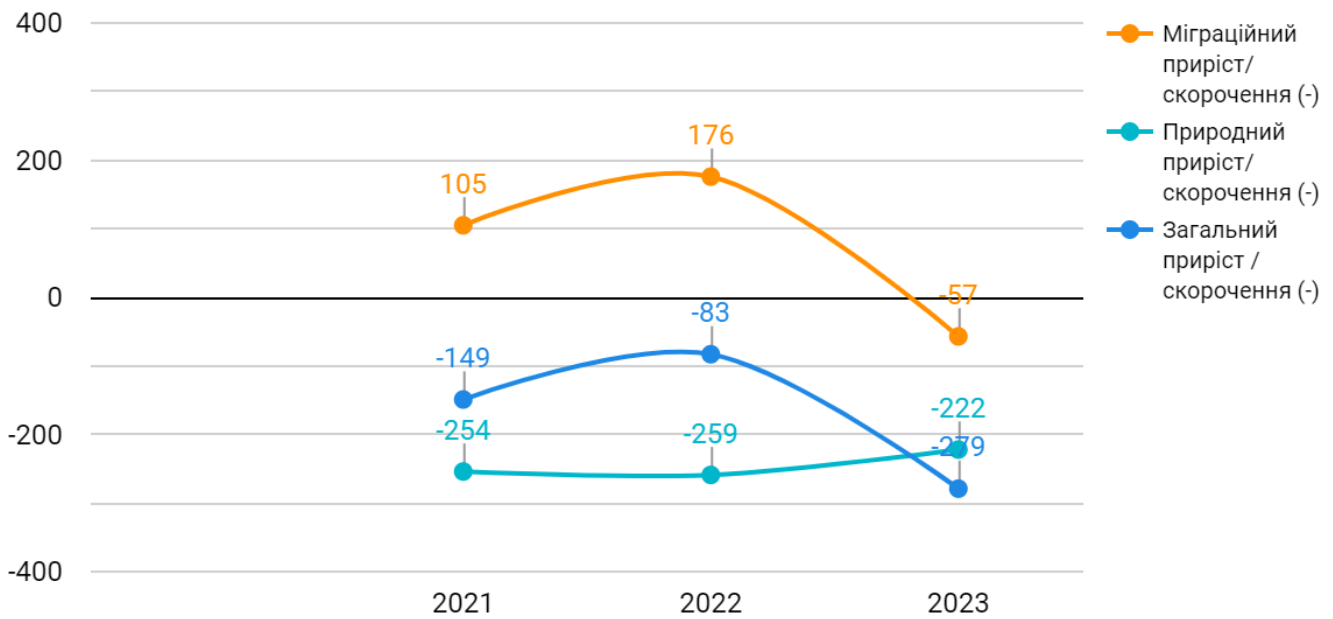

Рисунок 7. Природний і міграційний рух населення в громаді, осіб
Джерело: Сосницька селищна рада

Значною проблемою є вагома частка старшого населення, більше 1/4 мешканців мають вік старше 60 років. В сільській місцевості більший відсоток мешканців пенсійного віку, ніж в центрі громади: у Сосниці – 23,6% населення, а у селах – в середньому 28,7%, зокрема, у Південному старостаті – 36,1%. Як позитивну слід відзначити тенденцію зростання кількості дітей в громаді протягом останніх двох років.

Визначальний вплив на скорочення кількості мешканців формує зменшення кількості осіб старшого віку. Так, станом на 1.01.2022 частка осіб у віці 60+ складала 28,1%, а на 1.11.2023 – 26,1%.

Показники	1.01.2022		1.01. 2023		1.11.2023	
	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
Населення у віці:	7254	7991	7129	7887	7036	7792
• молодшому за працездатний 0-14	1227	1161	1255	1183	1293	1223
• працездатному 15-59	4377	4191	4327	4181	4283	4157
• старшому за працездатний 60+	1650	2639	1547	2523	1460	2412
Кількість дітей дошкільного віку (0-5 років)	450	400	461	415	489	446
Кількість дітей шкільного віку (6-18 років)	777	761	794	768	804	777

Таблиця 2. Статеві-вікова структура населення та діти дошкільного і шкільного віку, осіб
Джерело: Сосницька селищна рада

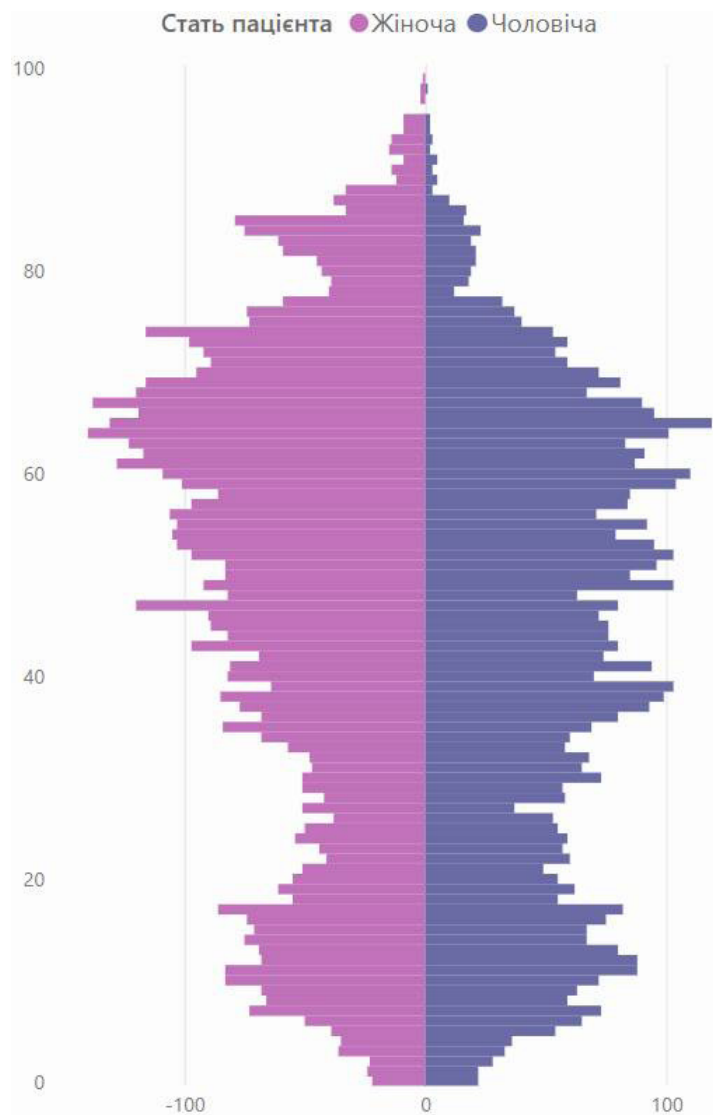

Рисунок 8. Віковий склад населення, осіб

Джерело: Портал НЗСУ (<https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats>)

Загальна чисельність зареєстрованих ВПО в громаді станом на 01.11.2023 року складала 1772 особи (12,0% від загальної чисельності мешканців громади), в т.ч. жінок та дітей у віці до 18 років – 1057 (59,7% від кількості зареєстрованих ВПО). Фактично ж у громаді мешкало 256 ВПО, в т.ч. 158 жінок. Такий приріст компенсувався виїздом мешканців громади за її межі, точний облік осіб, що виїхали, наразі оцінити складно.

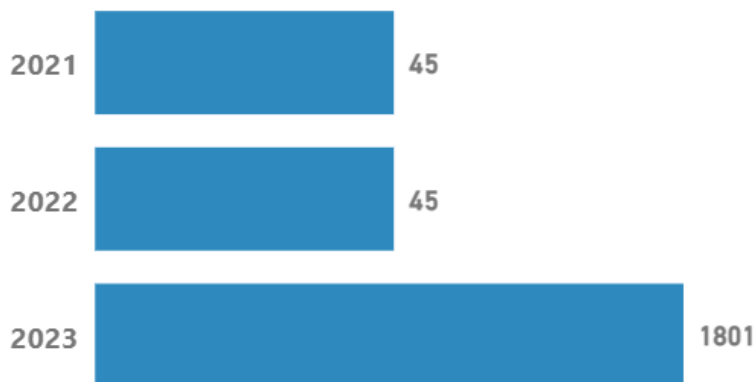

Рисунок 9. Загальна кількість ВПО у громаді, осіб

Джерело: Сосницька селищна рада

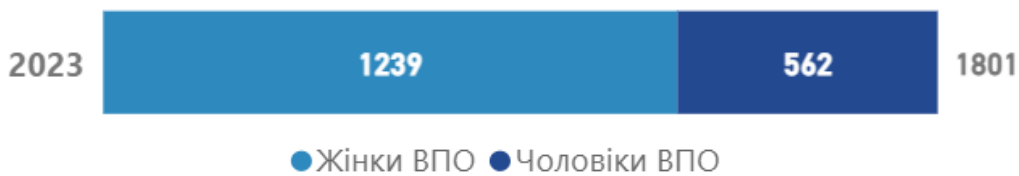

Рисунок 10. Гендерний склад ВПО, осіб
Джерело: Сосницька селищна рада

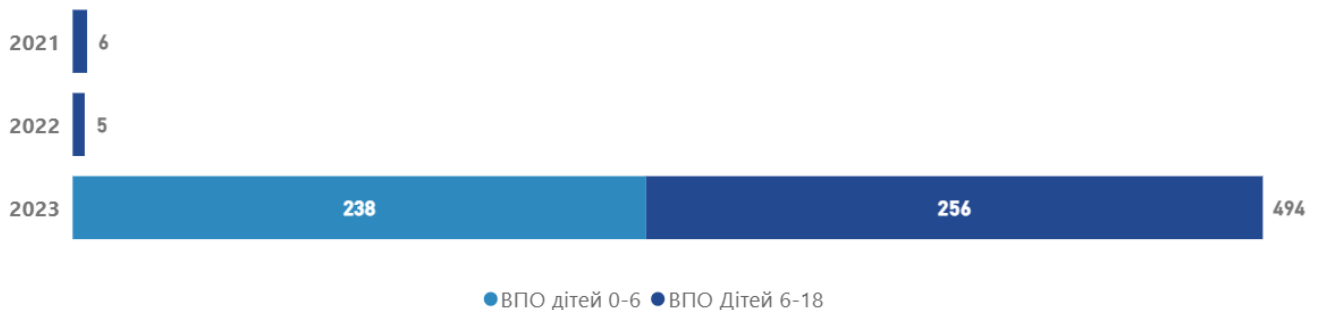

Рисунок 11. Кількість дітей ВПО дошкільного та шкільного віку, осіб
Джерело: Сосницька селищна рада

Прогноз чисельності населення громади

Прогнозування чисельності населення відбувалося під час першого засідання робочої групи з розробки плану відновлення та розвитку із використанням методики експрес-прогнозування чисельності населення громади. Згідно цього методу на основі даних про поточну чисельність населення у кілька кроків було оцінено очікувані показники станом на 01.01.2025 р. за двома базовими сценаріями – песимістичним та оптимістичним:

- песимістичний сценарій: передбачає загострення ситуації на фронті, погіршення безпекової ситуації в Україні в цілому, необхідність додаткової мобілізації чоловіків, приплив ВПО з прикордонних громад Чернігівської області. Імовірність повторного вторгнення на Півночі України вважається як низька, що дозволить ВПО оцінювати Сосницьку громаду як відносно безпечну територію. Відтак, йдеться про невисоку ймовірність повернення ВПО та біженців у громаду, частковий виїзд ВПО, які перебувають у громаді, та збільшення кількості нових ВПО у громаді, що створить додаткове навантаження на соціальну і комунальну інфраструктуру;
- оптимістичний сценарій: формується за умови деокупації значних територій України, домінування ЗСУ на фронті чи навіть швидкому завершенні війни перемогою України. Воєнні перемоги зумовлять активний процес відновлення економіки та інфраструктури, який, зокрема, передбачатиме значні іноземні приватні інвестиції, попит на робочу силу, можливість знайти роботу. Водночас, ймовірність повернення ВПО і біженців у громаду напряму залежатиме від тривалості бойових дій, і що довшою буде ця тривалість, то й нижчою буде ймовірність повернення, оскільки тут будуть включатись фактори вкорінення місцевих переселенців на нових місцях та перегляд їхніх життєвих стратегій. Також за оптимістичного сценарію може відбуватися виїзд з громади ВПО, які повертатимуться додому.

Першим кроком методики експрес-прогнозування стало визначення на основі оціночних даних громади чисельності населення в розрізі старостатів і статево-вікових груп станом до 24.02.2022 р. та станом на листопад 2023 року (таблиця 3).

	Центр (Сосниця та околиці)		Західний старостат		Північний старостат		Східний старостат		Південний старостат		Пекарівсь- кий старо- стат		Задесенсь- кий старо- стат		Всього	
	до 24.02.2022	листопад 2023	до 24.02.2022	листопад 2023	до 24.02.2022	листопад 2023	до 24.02.2022	листопад 2023	до 24.02.2022	листопад 2023	до 24.02.2022	листопад 2023	до 24.02.2022	листопад 2023	до 24.02.2022	листопад 2023
ч 0-6	281	306	44	48	30	33	19	17	58	66	8	9	11	12	451	491
ж 0-6	250	276	33	35	41	47	15	17	33	40	13	14	17	19	402	448
ч 7-17	395	408	86	87	104	110	39	39	77	78	16	17	64	65	781	804
ж 7-17	406	409	88	88	99	107	37	40	70	74	12	12	48	48	760	778
ч 18-65	2236	2194	506	493	479	462	292	285	394	389	152	147	312	307	4371	4277
ж 18-65	2360	2344	458	448	410	415	248	245	366	364	111	114	230	224	4183	4154
ч 65+	726	641	190	174	157	133	105	96	308	285	56	49	92	73	1634	1451
ж 65+	1267	1191	307	275	274	246	179	158	325	287	102	93	167	151	2621	2401

Таблиця 3. Дані щодо чисельності населення Сосницької громади в розрізі старостатів

Джерело: Сосницька селищна рада

Другий крок: на основі наведених даних розраховано середні «коефіцієнти втрати населення» окремо по кожній категорії населення.

Статєво-вікові групи	Всього		Коефіцієнт втрати (до 24.02.2022 / листопад 2023)
	до 24.02.2022	листопад 2023	
ч 0-6	451	491	1,09
ж 0-6	402	448	1,11
ч 7-17	781	804	1,03
ж 7-17	760	778	1,02
ч 18-65	4371	4277	0,98
ж 18-65	4183	4154	0,99
ч 65+	1634	1451	0,89
ж 65+	2621	2401	0,92

Таблиця 4. «Коефіцієнти втрат населення»

Джерело: Сосницька селищна рада

Для оцінки готовності ВПО повернутися в громаду було проведено їх опитування. Так, всі опитані заявили, що планують повернутися в громаду, третина з них готова це зробити без будь-яких умов, для інших вирішальними чинниками прийняття рішення про повернення є припинення військових дій, обстрілів та наявність роботи в громаді.

Рисунок 12. Оцінка готовності ВПО повернутися до Сосницької громади

Джерело: власні опрацювання

Рисунок 13. Умови повернення ВПО

Джерело: власні опрацювання

Третій крок: формування сценаріїв.

Песимістичний сценарій базується на таких припущеннях: (1) жителі, які знаходяться за межами громади за кордоном та в Україні, не повернуться, а ті, що повернулися після деокупації, знову виїдуть у разі погіршення безпекової ситуації. Водночас, можливе збільшення кількості ВПО в громаді з інших областей України, де відбуватимуться бойові дії, а також з прикордонних сіл Чернігівської області, де погіршиться безпекова ситуація. При цьому міграція місцевих ВПО матиме маятниковий характер – люди повертатимуться додому при ослабленні обстрілів/бойових дій і знову їхатимуть в Сосницьку громаду при їх загостренні; (2) збільшиться кількість мобілізованих та загиблих чоловіків; (3) погіршиться показник природного приросту населення передусім за рахунок зменшення народжуваності.

Оптимістичний сценарій базується на таких припущеннях: (1) більшість жителів, які виїхали з громади і перебувають в межах України, повернуться додому, також повернуться з-за кордону жінки віком 18-65 років (разом з дітьми віком 0-6 років), ВПО з інших регіонів продовжуватимуть жити в громаді, а близько половини ВПО з числа мешканців прикордонних сіл Чернігівської області повернуться додому; (2) пришвидшиться природний приріст населення за рахунок збільшення кількості народжених.

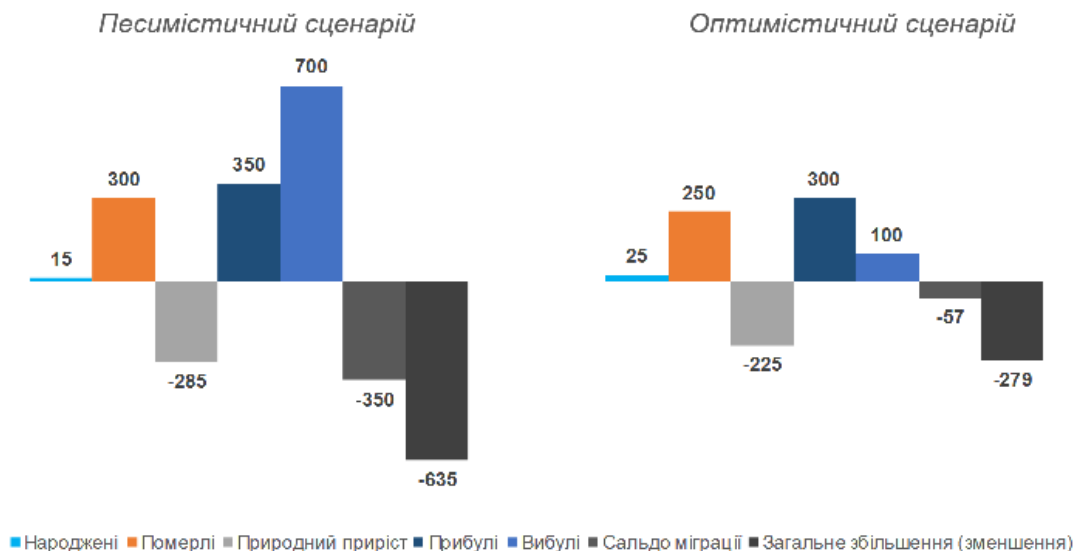

Рисунок 13. Умови повернення ВПО

Джерело: власні опрацювання

Таким чином, за песимістичним сценарієм оціночна чисельність мешканців Сосницької громади на 01.01.2025 р. складе приблизно 14190 осіб, а за оптимістичним – 14550 осіб.

1.3. Місцева економіка і зайнятість

Економічним центром громади є Сосниця, де зосереджені підприємства, установи та заклади, в яких працює більшість працездатного населення та які формують більшість надходжень до бюджету.

До початку російської агресії у 2014 році абсолютним лідером за кількістю реальних робочих місць в громаді була освіта. На додачу до закладів середньої та дошкільної освіти комунальної власності громади, в Сосниці працюють два заклади професійної освіти - Сосницький професійний аграрний ліцей та Сосницький обліково-економічний фаховий коледж. Освітня галузь є також і лідером серед платників податків до бюджету громади.

Працевлаштування забезпечували у Сосниці також промислові підприємства. Зокрема, одне з них унікальне для всієї України — ПрАТ «Еліта», яке виробляє жіночу білизну. На ньому працюють близько 200 працівниць та працівників. ТОВ «Сосницький сирзавод» є лідером серед підприємств галузі у виробництві плавлених сирів, зокрема, популярністю користуються його ковбасні сири. На підприємстві працюють 25 працівниць та працівників. Ще одним підприємством харчової галузі є Сосницький хлібокомбінат райспоживспілки, який випускає хлібобулочні та кондитерські вироби і володіє давніми рецептурами випічки хліба.

Дочірнє підприємство «Сосницярайагролісгосп» займається заготівлею лісу, лісовідновленням, заготівлею насіння лісових та декоративних культур, переробкою деревини. Новим для Сосниці є підприємство з виробництва складського обладнання ТОВ «ІЛС Індастрі», пов'язане з лідером галузі ТОВ «Капелю», зареєстрованим у Києві. Це підприємство з високоавтоматизованої обробки металів. Ще одним представником лісової галузі, яке поповнює бюджет громади, є державне підприємство «Холминське лісове господарство», офіс якого знаходиться у селищі Холми, за межами громади.

Аграрний сектор громади представлений значним числом господарств різних організаційних форм, але серед них немає такого, яке домінувало би з точки зору обсягів землекористування. Спеціалізацією абсолютної більшості господарств є вирощування зернових культур, 12 господарств поєднують цю діяльність із вирощуванням картоплі. Відкритим залишається питання ставок орендної плати за землю та легітимності користування земельними ділянками.

Рисунок 15. Фермерське господарство «Інтерагробаза»

Джерело: Сосницька селищна рада

Після початку російської агресії економічна активність промислового сектору Сосницької громади слабшає. Під час окупації громади більшість суб'єктів господарювання призупинили свою діяльність. Не працювали всі великі підприємства та установи. Випуск продукції здійснювали лише окремі харчові підприємства, які забезпечували продуктами харчування населення Сосницької та сусідніх громад, що фактично опинилися в ізоляції. В громаді вдалося зберегти виробничі потужності і після звільнення території практично всі суб'єкти господарювання відновили роботу на доокупаційному рівні.

Громада поклала великі сподівання на підприємство ТОВ «ІЛС «Індастрі» (виробництво підіймального та вантажно-розвантажувального устаткування), на якому було створено 25 робочих місць, і яке активно розвивалося. Проте, після повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року підприємство було переміщено в Київську область. Наразі власник бізнесу не планує повернення виробництва у Сосницю.

Назва (із зазначенням скороченої організаційно-правової форми)	Адреса розміщення потужностей	"З" - зупинені "П" - переміщені	Основний вид економічної діяльності
ТОВ «ІЛС «Індастрі»	с. Катюжанка, Київська обл	П	28.22 Виробництво підіймального та вантажно-розвантажувального устаткування

Таблиця 5. Суб'єкти господарської діяльності, які в умовах війни зупинили діяльність або були переміщені з території громади

Джерело: Сосницька селищна рада

	01.01.2022	01.01.2023	01.11.2023
Усі суб'єкти ЄДРПОУ	562	553	540
з них СПД-юридичні особи*	68	66	65
у т.ч. малі підприємства (від 10 до 50 працівників, річний дохід еквівалент від 2 до 10 млн євро)	-	-	-
мікропідприємства (до 10 працівників, річний дохід менше еквіваленту 2 млн євро)	63	61	60

* Усі суб'єкти ЄДРПОУ мінус державні та комунальні організації (установи, заклади), асоціації, корпорації, консорціуми, концерни та інші об'єднання юридичних осіб, філії (інші відокремлені підрозділи), представництва, товарні біржі, кредитні спілки, споживчі товариства, політичні партії, громадські організації, релігійні організації, профспілки та об'єднання профспілок, благодійні організації, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків

Таблиця 6.А. Юридичні особи та суб'єкти господарювання, одиниць

Джерело: Сосницька селищна рада

Чисельність фізичних осіб-підприємців в громаді залишається доволі стабільною, з початку повномасштабного вторгнення їх кількість збільшилась на 6%.

	01.01.2022	01.01.2023	01.11.2023
Фізичні особи-підприємці	382	361	405

Таблиця 6.А. Юридичні особи та суб'єкти господарювання, одиниць

Джерело: Сосницька селищна рада

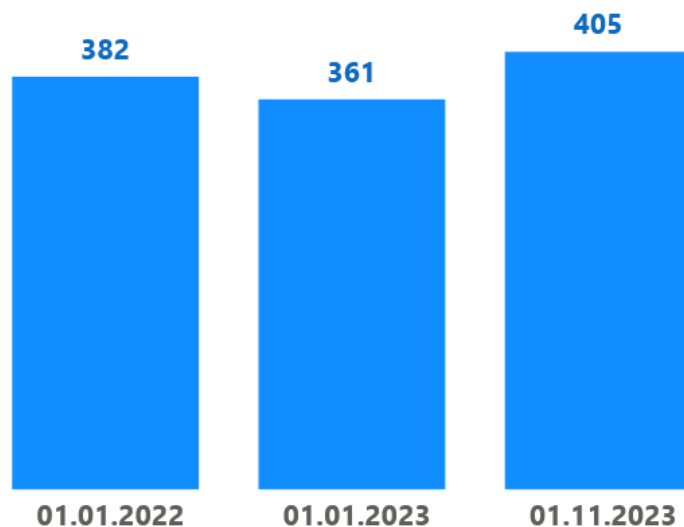

Рисунок 16. Динаміка кількості фізичних осіб-підприємців, одиниць

Джерело: Сосницька селищна рада

Найбільша кількість зареєстрованих в громаді суб'єктів господарської діяльності займається (1) торгівлею, (2) сільським господарством, (3) професійною, науковою та технічною діяльністю, (4) переробкою с/г продукції, (5) перевезеннями.

Галузі та види діяльності	01.11.2023
Сільське, лісове та рибне господарство	111
Промисловість, у т.ч.:	
• добувна промисловість	2
• переробна промисловість	56
• постачання електроенергії, газу, пари	6
• водопостачання, каналізація, поводження з відходами	5
Будівництво	24
Оптова і роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів	671
Транспорт, складське г-во, поштова і кур'єрська діяльність	46
Тимчасове розміщування й організація харчування	18
Інформація та телекомунікації	45
Фінансова та страхова діяльність	7
Операції з нерухомим майном	18
Професійна, наукова та технічна діяльність	57
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	7
Освіта	11
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	17
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	6
Надання інших видів послуг	47

Таблиця 7. Зареєстровані суб'єкти господарської діяльності за видами економічної діяльності, одиниць

Джерело: Дані електронного кабінету платника податків

Серед 10 найбільших роботодавців громади 7 – це адміністрація громади та бюджетні заклади (загалом понад 990 робочих місць). У виробничій сфері станом на 01.10.2023 найбільшим роботодавцем є виробник жіночої білизни ПАТ «Еліта» (139 працівників), а у сільському господарстві – ФГ «Інтер-Агро-База» (55 працівників) та ПП «Сосницькі аграрні інвестиції» (53 працівники).

Підприємство, організація, установа	Вид економічної діяльності (основний)	Чисельність працівників на 01.01.2022	Чисельність працівників на 01.01.2023	Чисельність працівників на 01.10.2023
Відділ освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради	Державне управління загального характеру	599	545	475
КНП "Сосницька лікарня" селищної ради	Діяльність лікарняних закладів	149	149	146
Приватне акціонерне товариство "Еліта"	Виробництво спіднього одягу	163	143	139
Комунальний заклад "Сосницький навчально-реабілітаційний центр"	Загальна середня освіта	83	86	83
Комунальна установа "Центр надання соціальних послуг" Сосницької селищної ради	Діяльність лікарняних закладів	95	91	81
Сосницький професійний аграрний ліцей	Професійно-технічна освіта	75	75	78
Комунальне підприємство "Благоустрій-Сосниця"	Інші види діяльності із прибирання	57	72	73
ФГ "Інтер-Агро-База"	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових	41	20	55
Сосницька селищна рада	Державне управління загального характеру	68	60	55
Приватне підприємство "Сосницькі аграрні інвестиції"	Вирощування зернових культур	61	51	53

Таблиця 8. Найбільші роботодавці у громаді

Джерело: Сосницька селищна рада

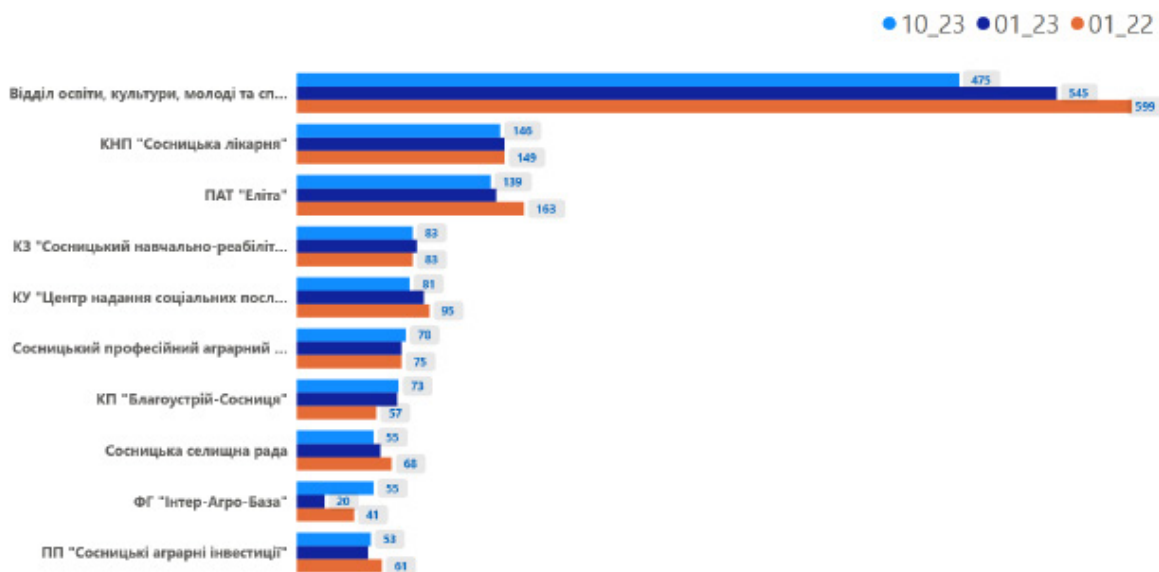

Рисунок 17. Зміна кількості працівників у найбільших роботодавцях громади у 2022-23 рр., осіб

Джерело: Сосницька селищна рада

Через існуючу на національному рівні систему збору статистичних даних громада не має відомостей ані щодо загального рівня зайнятості населення, ані щодо зайнятості за видами економічної діяльності. Оцінити ці показники через аналіз даних центрів зайнятості також неможливо, оскільки в умовах військового стану чоловіки уникають реєстрації на біржі праці, що спотворює дані реального рівня безробіття.

Адреса	Форма власності і призначення	Власник (власники)	Площа, кв. м
16100, Чернігівська область, смт Сосниця, вул. Троїцька, 38	Комунальна, будівля гімназії	Сосницька селищна рада	576
16152, Чернігівська область, с. Бутівка, вул. Шевченка, 2	Комунальна, Амбулаторія	Сосницька селищна рада	н/д
16152, Чернігівська область, с. Бутівка, вул. 1 Травня, 62	Комунальна, житловий будинок	Сосницька селищна рада	н/д
16154, Чернігівська область, с. Долинське, вул. Братів Драгунів	Комунальна, Будівля ФАП	Сосницька селищна рада	н/д
16142, Чернігівська область, с. Спаське, вул. Придеснянська, 76	Комунальна, Приміщення ФП	Сосницька селищна рада	133
16142, Чернігівська область, с. Якличі, вул. Садова, 13	Комунальна, Приміщення ФП	Сосницька селищна рада	86
16122, Чернігівська область, с. Кудрівка, вул. М. Жолдака, 10	Комунальна, 3/4 житлового будинку	Сосницька селищна рада	н/д
16112, Чернігівська область, с. Хлопняники, вул. Десняка, 7	Комунальна, Приміщення ФАП	Сосницька селищна рада	130
16112, Чернігівська область, с. Хлопняники, вул. Яроми, 63	Комунальна, Приміщення ФАП	Сосницька селищна рада	96
16112, Чернігівська область, с. Соснівка, вул. Центральна, 64	Комунальна, Приміщення ФАП	Сосницька селищна рада	86
16131, Чернігівська область, с. Волинка, Розумієнка, 66	Комунальна, Будівля аптеки	Сосницька селищна рада	72,5
16141, Чернігівська область, с. Змітнів, вул. Шевченка, 59-а	Комунальна, приміщення школи	Сосницька селищна рада	н/д
16141, Чернігівська область, с. Змітнів, вул. Шевченка, 91	Комунальна, Житловий будинок	Сосницька селищна рада	73

Таблиця 9. Об'єкти нерухомості приватної та комунальної власності (крім земельних ділянок), які можуть становити інтерес для інвесторів

Джерело: Сосницька селищна рада

Адреса, стислий опис	Цільове призначення	Форма власності	Власник (власники)	Площа, кв. м
7424984500:04:000:1115, за межами с. Конятин	Землі сільськогосподарського призначення	Комунальна	Сосницька селищна рада	376879
7424984500:03:000:1097, за межами с. Конятин	Землі сільськогосподарського призначення	Комунальна	Сосницька селищна рада	641301
7424982500:05:001:1862, за межами с. Загребелля	Землі сільськогосподарського призначення	Комунальна	Сосницька селищна рада	820787
7424982500:05:001:1859, за межами с. Загребелля	Землі сільськогосподарського призначення	Комунальна	Сосницька селищна рада	805717

Таблиця 10. Вільні незабудовані (незаміновані) земельні ділянки, призначені для ведення господарської діяльності

Джерело: Сосницька селищна рада

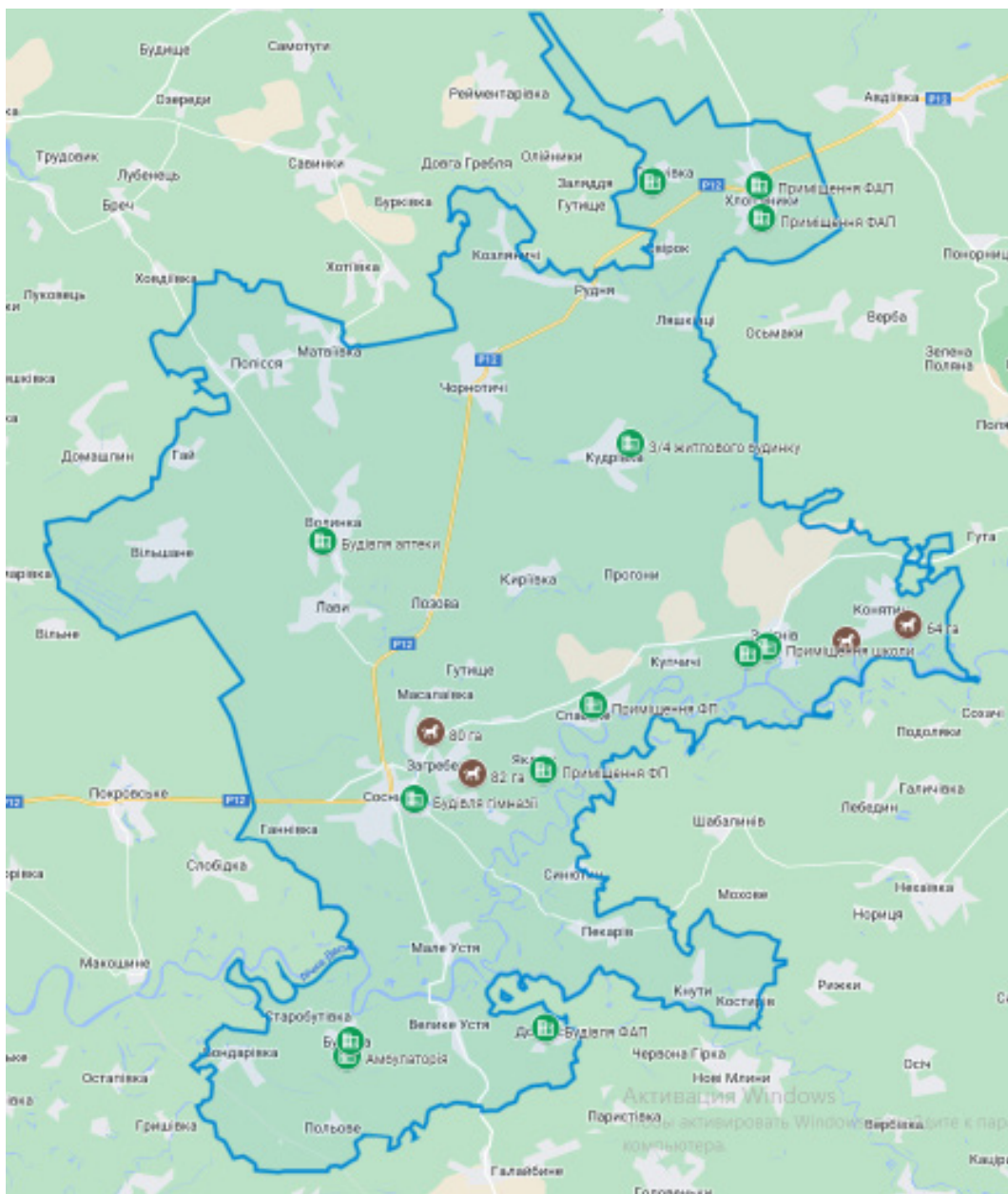

Рисунок 18. Інвестиційний потенціал громади

Джерело: власні опрацювання – ГІС Сосницької громади (<https://cutt.ly/2wSD5SOr>)

Серед опитаних в рамках підготовки плану відновлення та розвитку підприємців/підприємниць та керівників підприємств всі зазначили, що бізнес повністю або частково продовжує працювати на території громади.

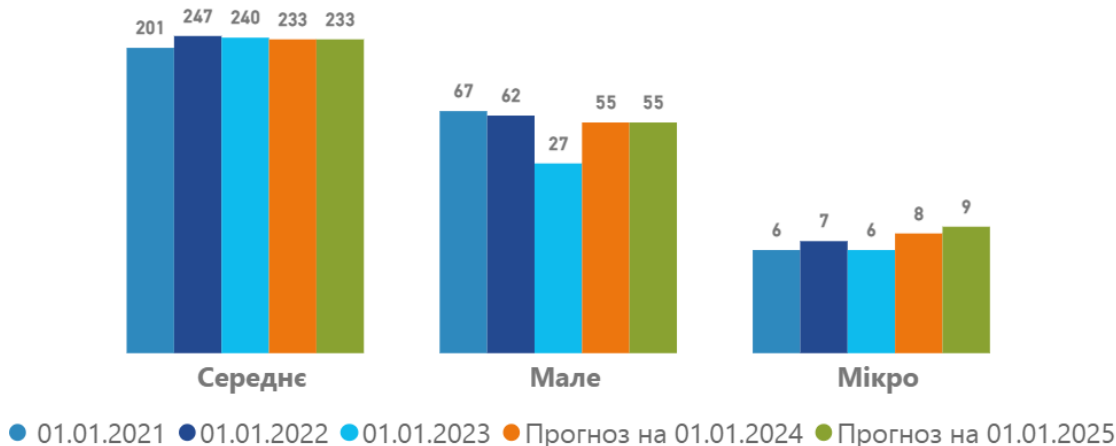

Рисунок 19. Чисельність працівників/працівниць (дані опитування бізнесів)

Джерело: результати опитування представників бізнесу Сосницької громади

Опитування засвідчило, що бізнес попри продовження війни налаштований зберігати поточний рівень активності і розширювати діяльність із збільшенням кількості працівників. Порівняно більш оптимістичними є очікування та плани представників малого та мікробізнесу. Цьому сприяє відсутність руйнувань промислових об'єктів та негативного впливу на бізнес екологічних проблем, що зумовлені веденням бойових дій.

Рисунок 20. Ринки збуту продукції

Джерело: результати опитування представників бізнесу Сосницької громади

Місцевий бізнес, який залучався до опитування, працює переважно в межах громади та області. Громада має вільні об'єкти нерухомості та земельні ділянки для ведення господарської діяльності, що підсилює спроможності відновлення.

1.4. Оцінка екологічної ситуації, природно-ресурсного потенціалу

Територія громади знаходиться у природно-кліматичній зоні Полісся, 20% її вкриті лісами, частково хвойними (сосна) частково мішаними і листяними. На цих територіях господарюють два підприємства – Сосницьке лісництво (підрозділ Державного підприємства «Холминський лісгосп») і дочірнє спеціалізоване підприємство «Сосницяагролісгосп». Територією громади протікають три значні річки (Десна, найбільша річка Лівобережної України) та дві її притоки Убідь та Сейм. Річки вважаються найчистішими в Україні, мають досить широкі заплави, багаті на рибні ресурси, створюють чудові краєвиди, затоки та яри. Природа громади настільки цінна, що тут створено ряд об'єктів природно-заповідного фонду – лісові, ландшафтні, ботанічні, орнітологічні, гідрологічні. До захисту природи залучаються мешканці та представники місцевого самоврядування. На території громади розташовані кілька торфородовищ та родовище суглинків.

Природним та економічним потенціалом громади є родючі сільськогосподарські землі (66,0%) та ліси (22,7%). На території громади є земельні ділянки і вони охоче передаються бізнесу. Кліматичні умови сприяють вирощуванню різних культур; вони дешевші, ніж у південніших регіонах через високу вологість та відсутність необхідності зрошення. Значні площі пасовищ сприяють розвитку скотарства.

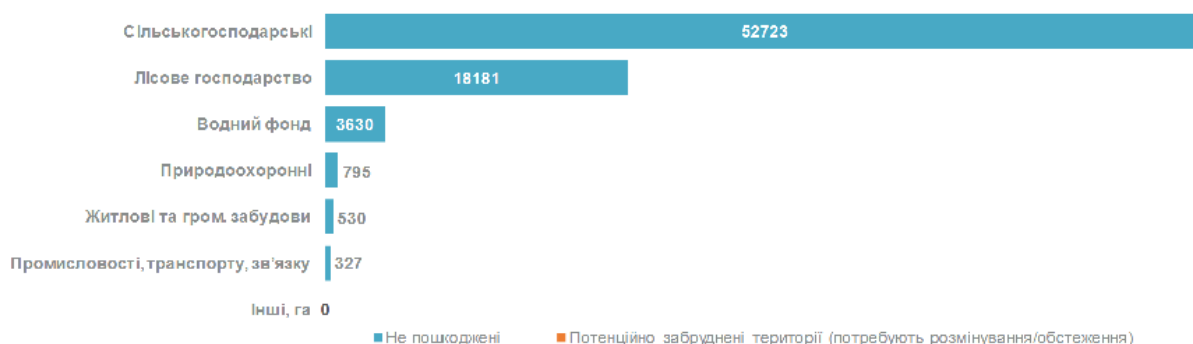

Рисунок 21. Структура земель

Джерело: Сосницька селищна рада

Громада має 5 легальних сміттєзвалищ (в околицях Сосниці, Волинки, Чорнотичів, Киріївки та Полісся) та одне не паспортизоване біля с. Пекареві за Десною. У більшості сіл немає жодної системи поводження з відходами. Лише в Сосниці та Загребеллі налагоджено систематичний вивіз сміття на платній основі, в решті населених пунктів громади започатковано безкоштовний вивіз сміття раз на місяць. Немає очисних споруд, стічні води з вигрібних ям потрапляють прямо в ґрунт, що додатково негативно впливає на якість води.

Загрозою для річок є діяльність агровиробників, які намагаються збільшити площі оброблювальних угідь, розорюючи заплавні території та використовують хімічні засоби захисту рослин.

В громаді поширені неконтрольовані вирубки, пожежі та стихійні сміттєзвалища. Влада намагається протидіяти, проводити освітні заходи, організовувати збір та утилізацію відходів.

Ризикованим для стану підземних водних ресурсів є наявність на території громади незатампованих артезіанських свердловин, які в минулі часи використовувалися місцевими колгоспами. Частина з них уже затамповані, 11 вимагають негайних дій.

Якість води також небезпечно погіршується, збільшується вміст заліза та періодично марганцю. Короткі ділянки систем водопостачання наявні у 8 із 41 населених пунктів, їх загальна протяжність становить 66,8 км. У самій Сосниці 6890 із 7240 жителів можуть користуватися проточною водою. Там, де немає централізованого водопостачання, мешканці користуються власними колодзями. Якість води в них погана, рідко досліджується. Проблеми з водою є і в самій Сосниці, де до водопровідної мережі під'єднано більшість домогосподарств, із трьох свердловин дві вже відпрацювали свій ресурс.

Каналізаційна система є тільки в Сосниці і має лише 7 км (на 38,7 км водогону). До неї підключені деякі навчальні заклади та багатоквартирні будинки. У решті будинків є лише вигрібні ями. Вплив бойових дій/окупації на довкілля. Територія громади під час ведення бойових дій в Чернігівській області перебувала в окупації. Активних бойових дій на території громади не велося, тому потенційно забруднені території відсутні, що створює сприятливі передумови для повоєнного відновлення бізнесу.

1.5. Бюджет та активи громади

Протягом 2021-2023 рр. відбувалися зміни як у кількісному так і якісному складі доходів бюджету Сосницької громади. У 2022 році спостерігалось значне їх скорочення – майже на 18% у порівнянні з 2021 роком (-27,6 млн грн). За 11 місяців 2023 року рівень наповнення бюджету громади в порівнянні з роком початку повномасштабного вторгнення виріс на 12,25% (+15,8 млн грн). Основним фактором впливу на зазначені зміни стали бюджетні трансфери, які у 2022 році в порівнянні з 2021 роком скоротились на 21,2%, через що бюджет громади недоотримав 13,8 млн грн, а вже в поточному році ця ситуація змінилась на користь громади, якій в 2023 році за 11 місяців дотовано додаткових 8 млн грн. Але на 2024 рік через ситуацію, в якій перебуває країна, планується скорочення бюджетних трансферів на майже на 20% у порівнянні з поточним роком (-11,3 млн грн).

Податкові надходження мають значну питому вагу у структурі доходів бюджету громади (до 50% щорічно). В 2021 році податкові надходження структурі доходів бюджету громади становили 42,3% або 66,3 млн грн. За 2022 рік відбулось їх скорочення (-2,4 млн грн або 3,6%), за 11 місяців 2023 року спостерігається позитивна тенденція, а саме збільшення надходжень за вказаний період в порівнянні з минулим роком (в цілому) на 1 млн грн (або 1,6%). Передбачається оптимістичний прогноз на 2024 рік: приріст податкових надходжень майже на чверть (+16,5 млн грн). Такий прогноз ґрунтується на очікуваному зростанні обсягів доходів суб'єктів господарювання та змінах у податковому законодавстві, через що очікується значний приріст надходжень податку на доходи фізичних осіб (+8,4 млн грн), плати за землю (+4,7 млн грн) та єдиного податку (+2,6 млн грн).

Основним податком, що наповнює бюджет громади, є податок на доходи фізичних осіб. Бюджетоформуючими платниками цього податку є Відділ освіти, культури, молоді та спорту, яким за 11 місяців п.р. сплачено 5,7 млн грн ПДФО, КНП «Сосницька ЦРЛ» – 2,1 млн грн, провідні сільськогосподарські підприємства, що здійснюють діяльність на території громади (ПП «Сосницькі аграрні інвестиції», СТОВ «Дружба Нова» – по 1,5 млн грн) і найбільше промислове підприємство громади ПрАТ «Еліта» – 1,5 млн грн.

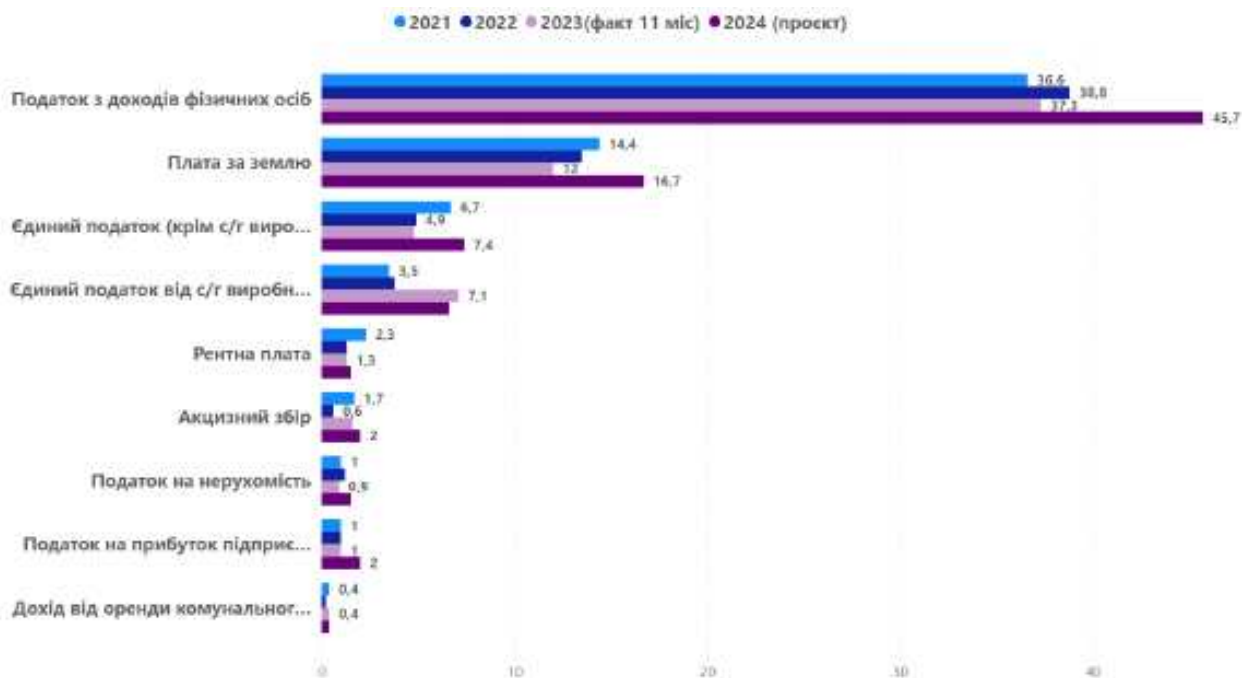

Рисунок 22. Надходження до бюджету 2021-2024 (прогноз) рр., млн грн

Джерело: Сосницька селищна рада

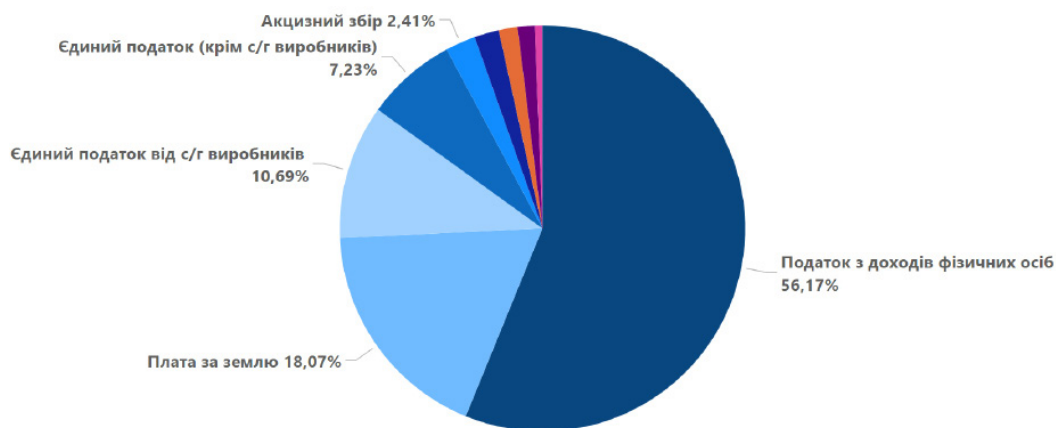

Рисунок 23. Надходження до бюджету за 11 місяців 2023 року

Джерело: Сосницька селищна рада

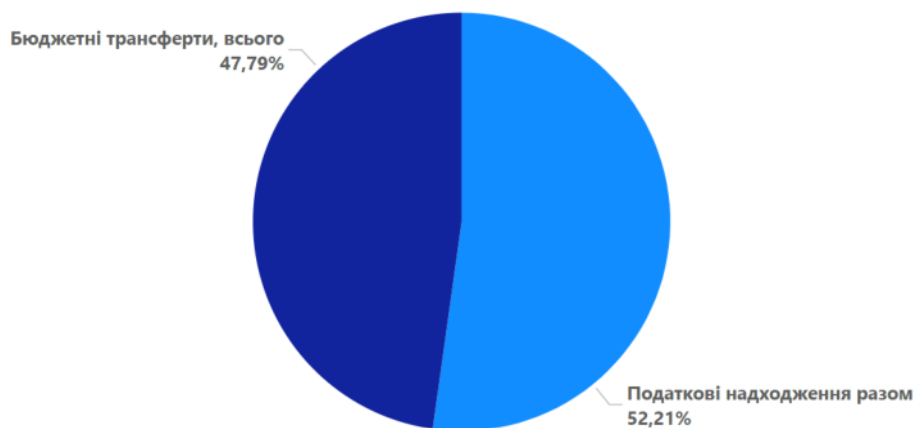

Рисунок 24. Порівняння сум власних надходжень до бюджету громади і бюджетних трансфертів (за 11 місяців 2023 р.)

Джерело: Сосницька селищна рада

Відповідно до динаміки доходної частини бюджету громади відбуваються зміни й у витратній частині.

Видатки бюджету громади у 2021 році становили 134,8 млн грн, у рік початку повномасштабного вторгнення скорочення видатків відбулось на 14% (-18,8 млн грн), за 11 місяців п.р. в порівнянні з 2022 роком спостерігається ріст видатків на 2,5% або 2,9 млн грн. З урахуванням оптимістичного прогнозу щодо наповнення бюджету громади на 2024 рік заплановано ріст видатків на 7,8 млн грн (6,6%).

Основною статтею видаткової частини бюджету є освіта, на яку у п.р. витрачено 65,6 млн грн (55,2% витрат бюджету громади), в наступному році планується збільшення видатків на освітню сферу на 12,7 млн грн.

Також однією з найбільш вагомих статей видатків є житлово-комунальне господарство, в поточному році за 11 місяців на вказані цілі виділено 10 млн грн (8,4% витрат).

З метою досягнення соціальних стандартів рівня життя населення громади значних витрат потребують соціальний захист та соціальне забезпечення та охорона здоров'я.

На соціальний захист та соціальне забезпечення щорічно виділяється відносно стала сума, яка становить близько 8% витратної частини бюджету.

Витрати на охорону здоров'я зростають з року в рік: якщо у 2021 році на цю сферу життя мешканців громади було виділено 3,7 млн грн, то у 2022 та 2023 роках 4,9 та 6,2 млн грн відповідно. З урахуванням тенденції стабілізації діяльності суб'єктів господарювання та змін у законодавстві у частині оподаткування громада у 2024 році буде спроможна збільшувати соціальні видатки для покращення рівня життя мешканців.

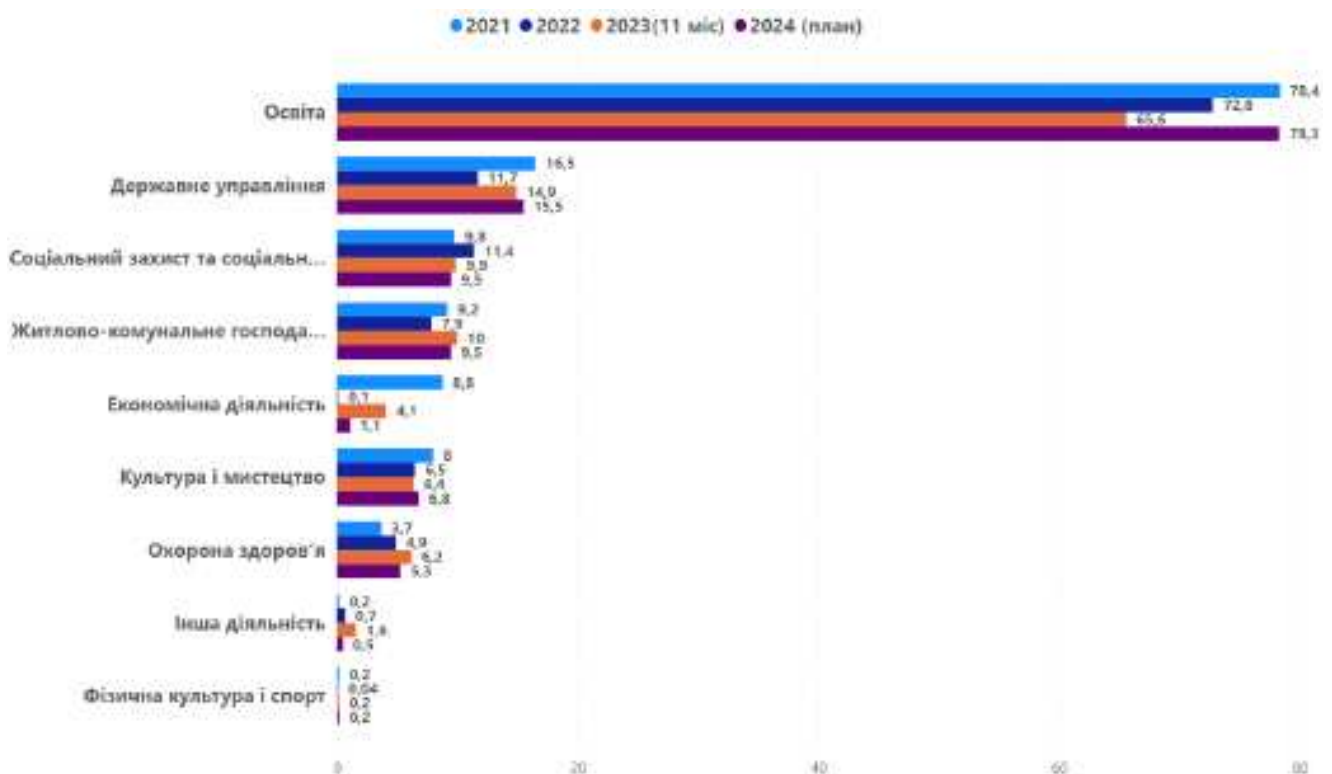

Рисунок 25. Бюджетні видатки у 2021-2024 (прогноз) рр., млн грн

Джерело: Сосницька селищна рада

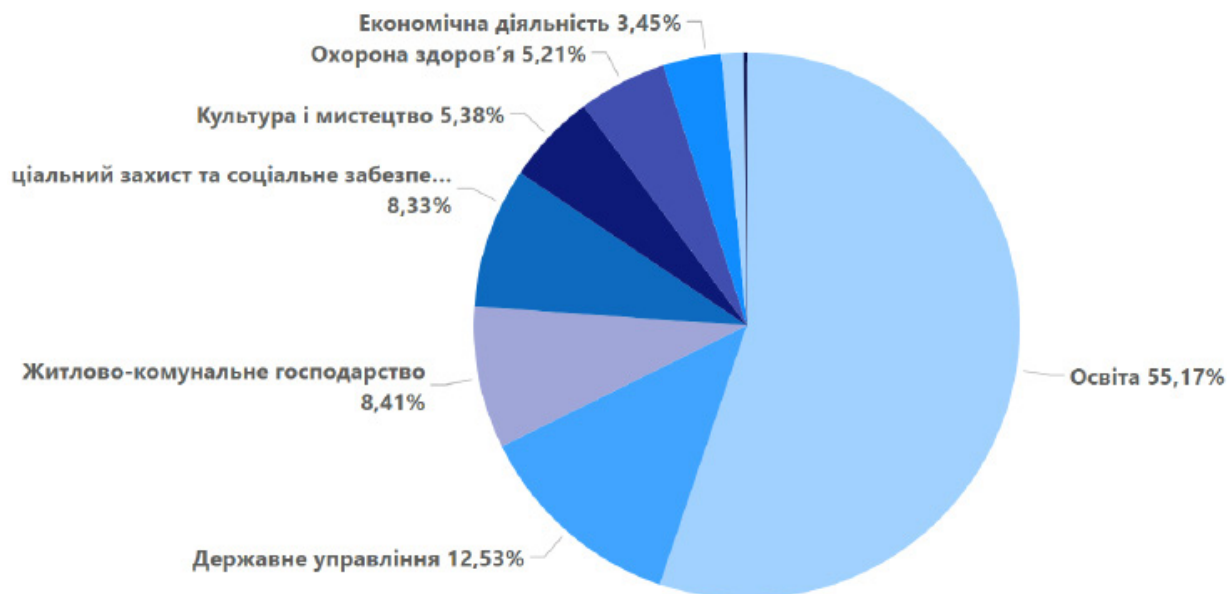

Рисунок 26. Бюджетні видатки за 11 місяців 2023 р.

Джерело: Сосницька селищна рада

№	Назва підприємства, установи, організації	Сплачено ПДФО	Акциз	Плата за землю	Податок на нерухомість
1	Відділ освіти, культури, молоді та спорту	5,70	0,00	0,00	0,00
2	ПП «Сосницькі аграрні інвестиції»	1,53	0,00	1,52	0,00
3	СТОВ «Дружба Нова»	1,51	0,00	0,73	0,00
4	В/Ч А7047	3,16	0,00	0,00	0,00
5	ФГ «Інтер-Агро-База»	0,96	0,00	0,73	0,00
6	КНП «Сосницька ЦРЛ»	2,12	0,00	0,00	0,00
7	Чернігівський обласний ТЦК та. СП	1,82	0,00	0,00	0,00
8	ТОВ «Успіх-Мена»	0,00	0,00	0,25	0,01
9	ПрАТ «Еліта»	1,50	0,00	0,06	0,00
10	ДП "СОСНИЦЯРАЙАГРОЛІСГОСП"	0,56	0,00	0,43	0,00

Таблиця 11. Найбільші платники податків до бюджету громади, включаючи комунальні і державні заклади, установи, організації, підприємства, млн грн у 2023 році

Джерело: Сосницька селищна рада

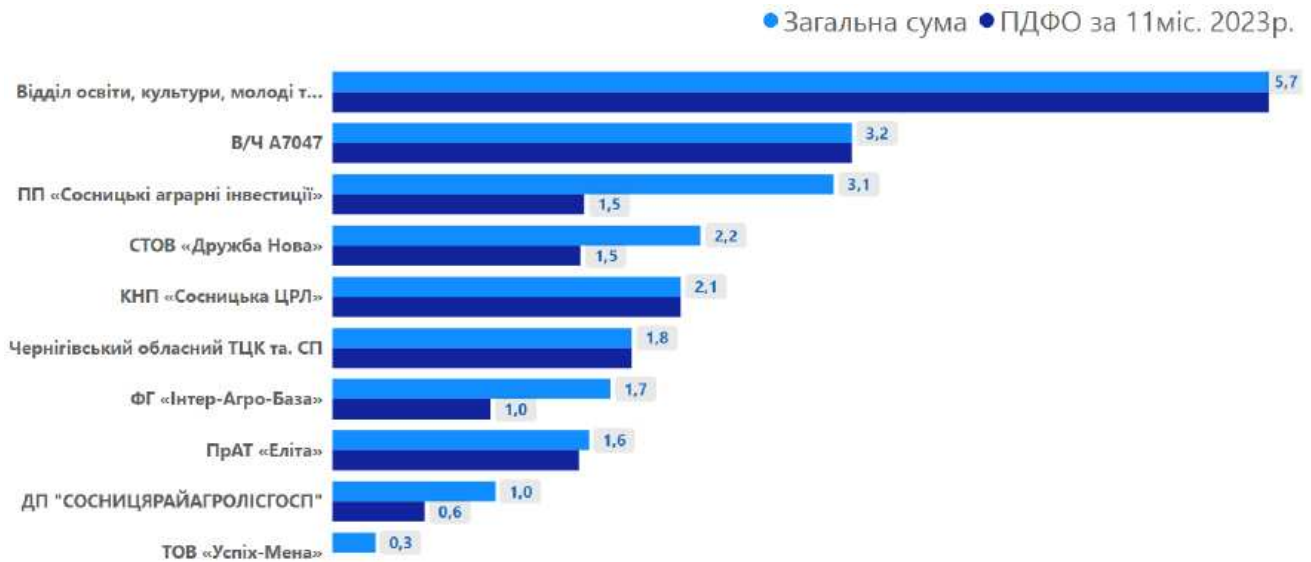

Рисунок 27. Найбільші платники податків у громаді за 11 місяців 2023 р., млн грн

Джерело: Сосницька селищна рада

До 2023 року в громаді діяли 2 відділення банківських установ, було розміщено 5 банкоматів та 2 термінали самообслуговування. Протягом 2023 року припинило свою роботу відділення «Приватбанку» через економічну недоцільність. Обслуговування суб'єктів господарювання здійснюється через онлайн сервіси банків.

	Станом на 01.01.2022, усього (одиниць)	Станом на 01.11.2023, усього (одиниць)
Відділення банків	2	1
Банкомати	5	5
Термінали самообслуговування (ІТВох, інші)	2	2

Таблиця 12. Кількість відділень банківських установ/банкоматів/терміналів у громаді

Джерело: Сосницька селищна рада

1.6. Соціально-гуманітарна сфера

Російська військова агресія не завдала відчутного впливу на гуманітарну сферу Сосницької громади. Вдалося зберегти мережу гуманітарних закладів, відсутні пошкоджені або зруйновані будівлі.

Попри скорочення кількості дітей, що відвідують заклади дошкільної освіти, загальна кількість та мережа закладів у громаді збережена та продовжує функціонувати. За умови повернення дітей до громади наявна мережа закладів дошкільної освіти має потенціал до їх обслуговування та не потребує розширення.

	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Кількість закладів, одиниць	9	9	9
Кількість дітей, осіб	289	253	224
Завантаженість закладів (дітей на 100 місць)	84	74	65

Таблиця 13. Заклади дошкільної освіти, на початок навчального року

Джерело: Сосницька селищна рада

Наразі в громаді вдалося зберегти існуючу мережу закладів загальної середньої освіти, проте розглядаються варіанти скорочення кількості шкіл. Ключовою проблемою є низька щільність населення, через що в сільській місцевості наповнення класів складає подекуди 2-3 особи. Ця ж проблема актуальна і для закладів дошкільної освіти. Наразі з 9 садочків призупинено роботу двох (Вільшанський заклад дошкільної освіти «Барвінок» та Загребельський заклад дошкільної освіти «Джерельце»).

	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Кількість закладів, одиниць	10	10	10
Кількість учнів, осіб	1202	1193	1108
Середня наповненість класів, осіб	7	6	7
Кількість учителів, осіб	202	205	187

Таблиця 14. Заклади загальної середньої освіти, на початок навчального року

Джерело: Сосницька селищна рада

У громаді діють два заклади професійної освіти - Сосницький професійний аграрний ліцей та Сосницький обліково-економічний фаховий коледж.

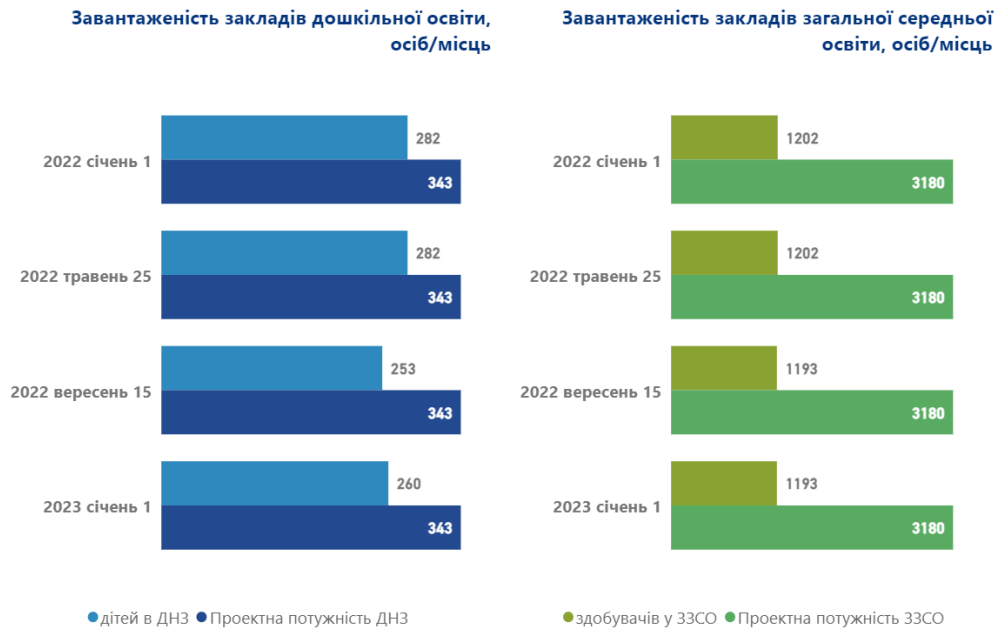

Рисунок 28. Завантаженість закладів дошкільної та загальної середньої освіти

Джерело: Сосницька селищна рада

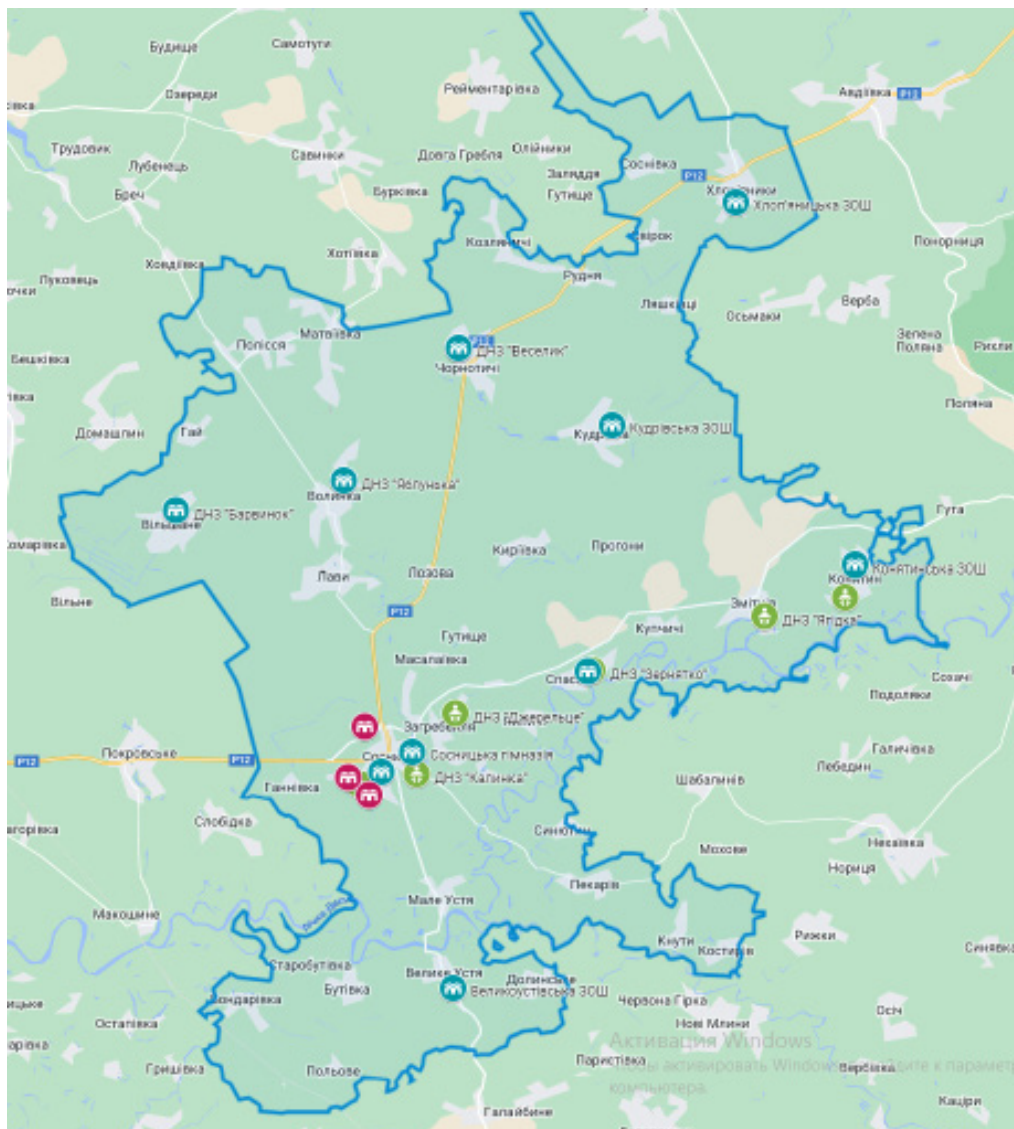

Рисунок 29. Освітні заклади громади

Джерело: власні опрацювання – ГІС Сосницької громади (<https://cutt.ly/2wSD5SOt>)

В громаді протягом 2023 року відбувалася оптимізація мережі закладів ПМД. Через низьку щільність населення та брак професійних кадрів з початку року кількість закладів ПМД скоротилася на 8 одиниць. Попит на медичні послуги скорочується, протягом 11 місяців 2023 року кількість осіб, які уклали декларації про надання ПМД з надавачами ПМД, розташованими у громаді, скоротилась на 3,6%.

Показники	01.01.2022	01.11.2023
Кількість лікарських амбулаторій, одиниць	4	3
Кількість інших закладів ПМД (ФАП, ФП), одиниць	22	14
Кількість ФОП, інших приватних юридичних осіб, які надають ПМД, одиниць	1	3
Кількість лікарів, які надають ПМД (сімейних лікарів, дільничних терапевтів, дільничних педіатрів), осіб	7	6
Кількість мешканців громади, які уклали декларації про вибір лікаря ПМД, осіб	11138	10736

Таблиця 15. Заклади первинної медичної допомоги

Джерело: Сосницька селищна рада

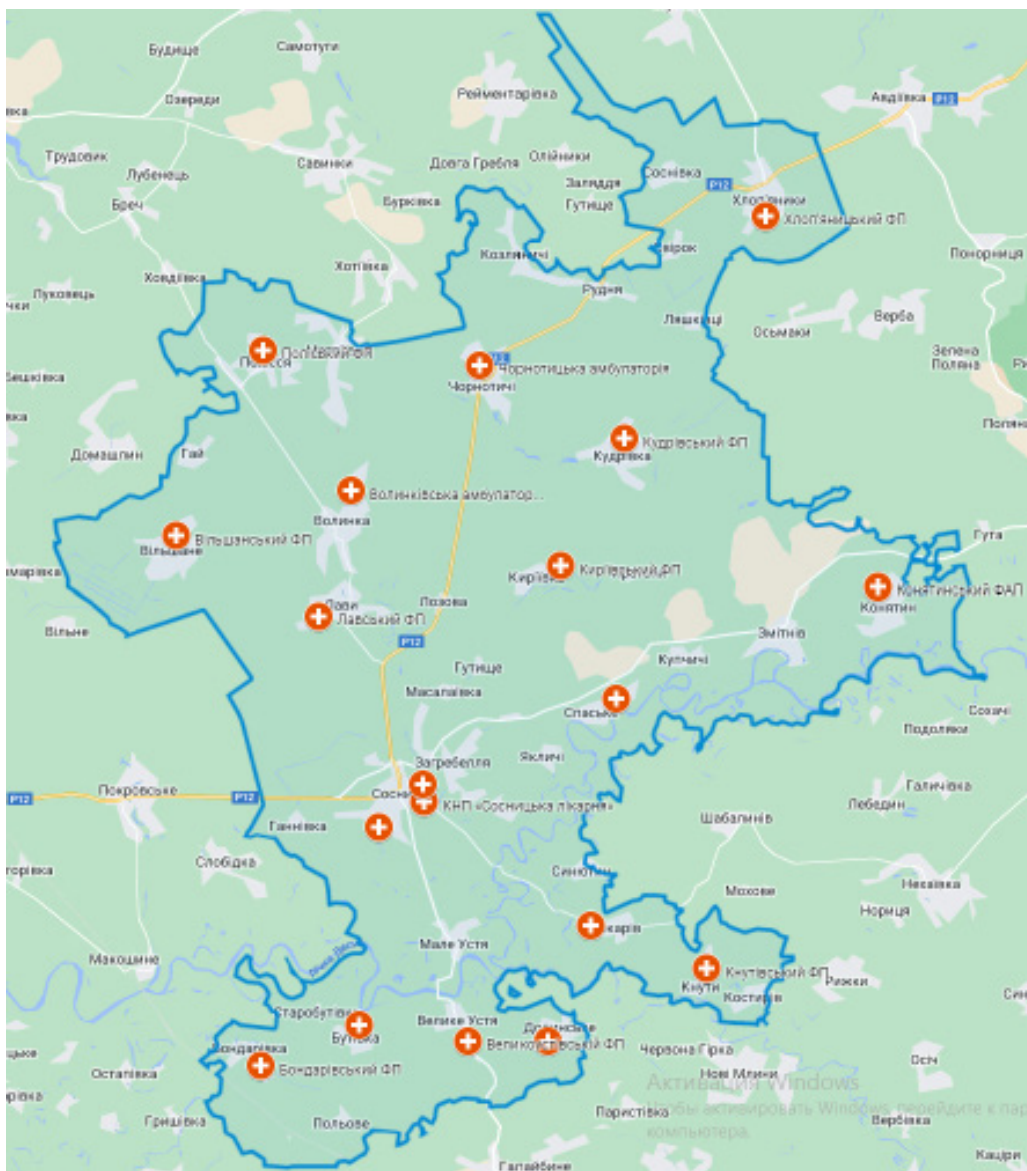

Рисунок 30. Заклади первинної медичної допомоги

Джерело: власні опрацювання – ГІС Сосницької громади (<https://cutt.ly/2wSD5SO7>)

Протягом 11 місяців 2023 року в громаді суттєво зросла частка смертей, пов'язаних із хворобами системи кровообігу. Якщо у 2021 р. цей показник становив 72,7%, у 2022 р. – 70,1%, то за 11 місяців 2023 р. – 86,6%. Одночасно спостерігалось зменшення кількості випадків смертей від новоутворень та від хвороб органів дихання.

	2021	2022	2023 (11 міс.)
Померло - всього:	381	495	142
з них від хвороб системи кровообігу	277	347	123
від новоутворень	44	51	14
від хвороб органів травлення	4	9	4
від хвороб органів дихання	38	16	0
від деяких інфекційних хвороб	3	4	1
від туберкульозу	1	3	1
від хвороб, зумовлених ВІЛ	0	0	0
від зовнішніх причин захворюваності та смертності	10	44	0

Таблиця 16. Кількість померлих за причинами смерті, осіб за рік

Джерело: Сосницька селищна рада

Протягом 11 місяців 2023 року в громаді кількість всіх категорій отримувачів адресної натуральної та грошової допомоги збільшилась на третину (36,6%). Приріст відбувся за рахунок реєстрації в громаді дітей, які отримали статус постраждалих внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів відповідно до ч. 6 ст. 30-1 Закону України «Про охорону дитинства» та Постанови Кабінету міністрів України від 05.04.2017 №268 «Про затвердження Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів».

Показник	на 31.12.2022	на 1.11.2023
Громадяни, яких виявлено та які перебувають на обліку і потребують допомоги, осіб	2370	3237
<ul style="list-style-type: none"> у тому числі: похилого віку, особи з інвалідністю, хворі, що не мають рідних, які повинні забезпечити їм догляд і допомогу 	1314	1339
<ul style="list-style-type: none"> з особливими умовами безоплатного обслуговування 	0	0
<ul style="list-style-type: none"> які перебувають у складній життєвій ситуації у зв'язку з безробіттям, стихійним лихом, катастрофою 	1165	1284
<ul style="list-style-type: none"> ВПО 	233	235
<ul style="list-style-type: none"> члени сімей учасників/-ць АТО та/або ООС 	13	12
<ul style="list-style-type: none"> ветерани, учасники та учасниці бойових дій, АТО та/або ООС 	13	12

Таблиця 17. Отримувачі адресної натуральної та грошової допомоги, осіб

Джерело: Сосницька селищна рада

Загальна кількість осіб з інвалідністю у досліджуваному періоді не зазнала суттєвих змін.

Показник	на 31.12.2022	на 1.11.2023
Всього, осіб	1095	1100
• з них: діти з інвалідністю	57	53

Таблиця 18. Кількість осіб з інвалідністю

Джерело: Сосницька селищна рада

Кількість дітей-сиріт в громаді протягом 11 місяців 2023 року залишилася незмінною, кількість дітей, позбавлених батьківського піклування зменшилась на 9,7%.

Показник	на 31.12.2022	на 1.11.2023
Кількість дітей-сиріт, осіб	20	20
Кількість дітей, позбавлених батьківського піклування	31	28

Таблиця 19. Кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування

Джерело: Сосницька селищна рада

Попри російську військову агресію та збільшення кількості користувачів на 36,6% громаді вдалося зберегти заклад соціального захисту і соціального обслуговування, утримання якого фінансується за рахунок бюджету громади, та не допустити зменшення кількості персоналу.

Показник	на 31.12.2022	на 1.11.2023
Кількість закладів, одиниць	1	1
Кількість працівників закладів, осіб	83	83
Кількість користувачів послуг закладів, осіб	2370	3237

Таблиця 20. Заклади соціального захисту і соціального обслуговування, утримання яких фінансується за рахунок бюджету громади

Джерело: Сосницька селищна рада

Кількість випадків фізичного та морального насильства в сім'ї має певні тенденції до зростання в громаді, тому при ЦНСП створено координаційний центр з протидії насильству, проводиться активна робота з роз'яснення та попередження цих явищ.

Нагальною потребою для мешканців громади, які постраждали від збройної агресії, є створення безбар'єрного простору (фізична, освітня, соціальна, цифрова безбар'єрність). Громада в межах наявних ресурсів активно працює над його формуванням, забезпечуючи умови для максимально комфортного проживання і роботи мешканців.

1.7. Потреби різних груп населення

У громаді найбільше допомоги потребують такі вразливі групи населення: родини з малолітніми дітьми, в т.ч. малозабезпечені сім'ї, люди з інвалідністю, ВПО, учасники/ці бойових дій, ветерани/ки та родини загиблих військовослужбовців та особи похилого віку.

Більше чверті населення громади становлять особи похилого віку – 26,1%, більшість з них – жінки (62,3%). В умовах війни, зазвичай, представники/ці цієї групи відчувають не тільки обмежений доступ до об'єктів охорони здоров'я, геріатричних закладів, обмеженість соціальних послуг, але й вплив на власне ментальне здоров'я та психологічно-емоційний стан. Характерною потребою для групи є додаткова натуральна (продукти, засоби гігієни) та матеріальна допомога. Держава забезпечує виплату пенсій, але для більшості осіб похилого віку це джерело фінансування недостатнє.

З початку війни додаткова гуманітарна допомога надавалася окремими релігійними, благодійними та донорськими установами, зокрема такими як Карітас та Червоний Хрест.

17% населення становлять діти віком до 18 років. Незважаючи на те, що конфлікт є руйнівним для всіх громадян/ок, одними з найбільше постраждалих є діти, родини яких потребують першочергової підтримки та звертаються за допомогою: малозабезпечені сім'ї, сім'ї з малолітніми дітьми, родини дітей з інвалідністю. Малозабезпечені родини мають фінансові труднощі. Доступ до робочих місць, можливість отримання доходу та додаткові соціальні виплати можуть допомогти забезпечити економічну стабільність цієї категорій. Підтримка у пошуку роботи та розвитку необхідних навичок може вирішити проблему безробіття та сприяти виходу родин на більш високий економічний рівень.

За даними громади, родинам з дітьми (особливо тим, які знаходяться у складних життєвих обставинах) бракує натуральної (продукти, засоби гігієни) та фінансової підтримки. За проектами UNICEF у 2022-2023 роках в громаді облаштовані туалети в укриттях, закладам освіти надані навчальні посібники, дітям – канцелярія, каремати, ковдри, павербанки, ліхтарики та гігієнічні засоби.

У Сосницькій громаді проживає велика кількість ВПО (12%), більшість з яких жінки.

Найбільш актуальна проблема для цієї групи – забезпечення житлом. Ще в перші місяці війни на державному рівні розпочалася реалізація програми з надання базового житла, медичного обслуговування та фінансової допомоги (виплати, відшкодування комунальних послуг) тим, хто був змушений залишити громади, що постраждали від бойових дій. Допомога на проживання ВПО – це один із видів державних соціальних виплат, які регулюються постановою уряду, та надаються щомісячно на кожну ВПО. Втім, за даними громади, ВПО мають недостатню фінансову спроможність як для забезпечення житлом (купівля або оренда), так і для базових закупівель – продукти, ліки, засоби гігієни. В області працює Карітас Чернігів, що надає гуманітарну допомогу (продуктові та гігієнічні набори, підгузки, дитяче харчування). На базі фонду діє Простір, дружній до дитини, де малеча відвідує пізнавальні, творчі та розважальні майстеркласи. Також працює соціальний гардероб, де кожен може підібрати собі необхідний одяг та взуття. Втім, центр розташований за 90 км від громади, що ускладнює доступ ВПО до цієї допомоги.

У Сосницькій громаді проживає 7,4% людей з інвалідністю, з них 5,3% становлять діти з інвалідністю.

Соціальний захист осіб з інвалідністю є складовою діяльності держави щодо забезпечення їх прав і можливостей нарівні з іншими громадянами та полягає у наданні пенсії, державної допомоги, компенсаційних та інших виплат, пільг, соціальних послуг, здійсненні реабілітаційних заходів, встановленні опіки (піклування) або забезпеченні стороннього догляду.

Від початку війни жінки, чоловіки та діти з інвалідністю, які проживають як у громадах, так і в інтернатних закладах, наражались на особливі ризики. Їм бракувало доступу до бомбосховищ, евакуаційних потягів (які не були пристосовані для маломобільних осіб та осіб з інвалідністю), необхідних медикаментів і послуг відповідно до їхніх потреб. Завдяки співпраці з GIZ, Сосницька громада протягом 2022-2023 рр. отримала медичне та реабілітаційне обладнання, з допомогою ПРООН облаштувала кабінети діагностики та щеплень у ЦПМСД. За кошти Програми USAID DOBRE отримано медичне обладнання. Польський фонд міжнародної солідарності «Solidarity Fund PL in Ukraine» надав машину швидкої допомоги та шкільний автобус.

Утім, основними потребами цієї категорії осіб, за даними громади, залишаються матеріальна допомога на забезпечення належного лікування та реабілітації.

Окремою категорією, яка потребує допомоги, є учасники/ці бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни та учасники/ці війни (визначені законодавчо). Представники/ці цієї категорії становлять 0,08%. Згідно з Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» перелік пільг передбачає: безоплатне одержання ліків, протезування, санаторно-курортне лікування, знижки на оплату користуванням житлом, комунальних послуг, вступ поза конкурсом до державних та комунальних закладів вищої та фахової передвищої освіти тощо. Додатково такі особи мають право на безоплатну психологічну допомогу.

Значна частина ветеранів/ок потребує медичного та реабілітаційного супроводу, особливо ті, хто мають інвалідність внаслідок війни. З моменту отримання відповідного статусу вони набувають право на безкоштовні ліки та лікарські засоби. Перелік захворювань, на лікування яких безкоштовно видається лікарські засоби, визначений нормативно. Часом, у цьому переліку відсутні ті захворювання, для яких ветеран/ка потребує медикаментозного втручання. У такому разі необхідно самостійно придбати ліки, що не завжди можливо через обмежені фінанси родини та/ або відсутності основного джерела доходу. Таким чином, серед основних потреб цієї групи – організація якісного, доступного, системного лікування та реабілітації.

Учасники/ці бойових дій, військовослужбовці та ветерани/ки часто стикаються з рядом психологічних проблем внаслідок стресу, травм та інших складних обставин, пов'язаних із військовою службою – пост-травматичний стресовий розлад, депресія та тривожність, розлади сну, проблеми з адаптацією до цивільного життя, самоізоляція. Проблеми психічного здоров'я є серйозними та можуть потребувати професійної психологічної допомоги. Важливо надавати підтримку та ресурси для психічного здоров'я для забезпечення їхнього успішного переходу до цивільного життя та відновлення психічного благополуччя.

Родинам загиблих військовослужбовців потрібна комплексна підтримка, щоб допомогти подолати емоційні, фінансові та соціальні труднощі, пов'язані із втратою близької людини. Серед основних потреб – додаткова матеріальна підтримка (особливо для родин з дітьми або з людьми похилого віку, які втратили годувальника/цю). За даними громади, такі родини потребують натуральної допомоги (дрова для опалення) та організацію належного безоплатного психосоціального супроводу. Громада вивчає та аналізує потреби окремих груп населення, в т.ч. вразливих. До уваги беруть

статистичні та демографічні дані та аналіз звернення громадян. Утім, рекомендовано розширити джерела аналізу даних (звіти за результатами наявних досліджень, звіти громадських організацій та благодійних фондів, які опікуються питаннями вразливих груп, опитування, фокус групи, інтерв'ю з різними цільовими категоріями).

Громада досить активно долучається до низки програм та ініціатив, спрямованих на покращення стану різних груп населення, налагоджує співпрацю з різними фондами та організаціями, залучає релігійні установи, має досвід розробки та подання проєктів.

Окремої уваги заслуговує питання реалізації аспектів гендерної політики, враховуючи, що 53% жителів – жінки. У громаді діє підрозділ щодо забезпечення гендерної рівності на рівні ОМС. Розробка / оновлення програмних документів відбувається з урахуванням гендерних аспектів, гендерний підхід упроваджується в бюджетний процес. Забезпечується участь жінок та чоловіків у житті громади (участь у діяльності консультативно-дорадчих органів громади). Половина (54%) керівного складу органів місцевого самоврядування громади становлять жінки. У складі місцевої ради 33% жінок.

У громаді налагоджений збір і використання даних, розподілених за статтю і віком, у процесі планування та моніторингу місцевих політик і програм.

Сосницька громада потребує участі у заходах з обміну кращими практиками між громадами щодо посилення гендерної політики на місцях.

У громаді відсутні наявні конфліктні ситуації, які можуть впливати на її розвиток та відновлення.

1.8. Ключові висновки по розділу

Сосницька громада під час повномасштабної російської агресії понад 40 днів перебувала в окупації. На її території не проводилися активні бойові дії, не створювалася окупаційна адміністрація. Земельний фонд громади не забруднений вибухонебезпечними предметами, житловий фонд не ушкоджений. Вдалося зберегти мережу гуманітарних, культурно-спортивних закладів, закладів первинної медичної допомоги. Зруйновано міст через річку Десна, пошкоджено автозаправну станцію та пошкоджені дорожнє покриття та тротуари.

Найбільший негативний вплив російської агресії спостерігався на населення громади та економіку.

До- та післявоєнні тенденції чисельності населення громади залишилися незмінними та формувалися як негативним природним приростом, так і від'ємним сальдо міграції. Традиційно високим залишається висока частка населення у віці, старшому за працездатний, що збільшує навантаження на соціальні та медичні заклади. Проте, військові дії змусили частину населення залишити територію громади, а після деокупації Сосницька громада прийняла ВПО з інших регіонів України. Попри це кількість прибулих ВПО не була значною, в громаді зберігається дуже низький показник щільності населення, що здорожчує вартість надаваних соціальних та адміністративних послуг, ускладнює доступ мешканців до них. Серед тих, хто виїхав, є значна частка дітей, що викликало зменшення завантаженості освітніх закладів у громаді. Наразі громада працює над оптимізацією кількості освітніх закладів. Опитування ВПО свідчить, що наразі люди планують повернутися додому за умови припинення військових дій та налагодження нормального життя в громаді (наявність роботи, належний рівень медичних, комунальних та соціальних послуг тощо). Абсолютна більшість бізнесів не залишила територію громади та після деокупації поновили роботу на довоєнному рівні. Опитування підприємців засвідчило, що вони оптимістично налаштовані щодо продовження та розширення своєї діяльності у 2024 році, мають плани по збільшенню кількості працівників. Ключовим чинником розширення діяльності підприємці називають припинення військових дій в Україні.

Таким чином, при формуванні плану відновлення і розвитку Сосницької громади доцільним є фокусування на (1) створенні належних умов для повернення мешканців до громади та збільшення частки ВПО, які можуть залишитися в громад, передусім за рахунок зростання доступності та якості надаваних послуг; (2) формуванні сприятливих умов для розвитку ділової активності та розширеного відтворення бізнесу у післявоєнний період.

РОЗДІЛ ІІ.

Обсяги руйнувань та пошкоджень на території громади

Сосницька громада не зазнала відчутних руйнувань внаслідок військової агресії росії. Земельний фонд громади не зазнав ушкоджень. Під час окупації посівні поля було частково понівечено переміщенням важкої військової техніки, проте після поновлення їх сільськогосподарської обробки пошкодження були нівельовані.

І в адміністративному центрі, і в старостинських округах відсутні території, що потребують розмінування або є зонами екологічного лиха внаслідок військових дій.

	Всього площа, га	У т.ч. очищені території, га	У т.ч. потенційно забруднені території, га			
			1) потребують розмінування	2) потребують обстеження щодо наявності мін	3) є зонами екологічного лиха	4) інші причини, що перешкоджають використанню
Адмінцентр громади	897	-	-	-	-	-
Старостинські округи	55040	-	-	-	-	-

Таблиця 21. Обсяг пошкоджень/руйнувань об'єктів та території, потенційно забруднені мінами та вибухонебезпечними речовинами

Джерело: Сосницька селищна рада

2.1. Житлові об'єкти

Житло, яке утримується за рахунок місцевого бюджету Сосницької громади, не постраждало під час проведення бойових дій в Чернігівській області. Аналогічно немає пошкоджень і серед приватного житла.

2.2. Об'єкти критичної інфраструктури (водопостачання/-відведення, газо-/електро-/теплопостачання, зв'язок)

В період окупації та під час подальших обстрілів території області об'єкти критичної інфраструктури (водопостачання/-відведення, газо-/електро-/теплопостачання, зв'язок) в громаді не зазнали ушкоджень.

2.3. Транспортна інфраструктура (автодороги місцевого, обласного і державного значення, залізниця)

Найбільших втрат зазнала транспортна інфраструктура громади. На початку повномасштабного російського вторгнення було підірвано міст через річку Десна, який поєднував центр громади з одним із старостатів. Наразі відбудова мосту триває, однак станом на кінець 2023 р. транспортне сполучення із Задесенським старостатом не поновлене. Крім цього, руйнування мосту подовжило логістику постачання гуманітарних та комерційних вантажів, пасажирських перевезень як у громаді, так і в області загалом.

Дорожня інфраструктура в громаді зазнала пошкоджень через рух великої кількості важкої військової техніки. Було пошкоджено або зруйновано дорожнє покриття на кількох ділянках місцевих доріг на території громади та в селищі Сосниця. В Сосниці пошкоджено також низку тротуарів.

Від дій окупантів зазнала пошкоджень приватна автозаправна станція у центрі громади.

	Загальна протяжність, км	у тому числі, км			
		частково пошкоджено	повністю зруйновано	відновлено	без ушкоджень
Дороги місцевого значення, км	94	15	-	10	89
Водопровідні мережі, км	70	-	-	-	70
Каналізаційні мережі, км	15	-	-	-	15
Пішохідні доріжки, км	8,5	0,5	-	-	8
Вуличне освітлення, км	71,6	-	-	-	71,6

Таблиця 22. Обсяг пошкоджень/руйнувань комунікацій, які утримуються за рахунок місцевого бюджету станом на 01.11.2023 р.

Джерело: Сосницька селищна рада

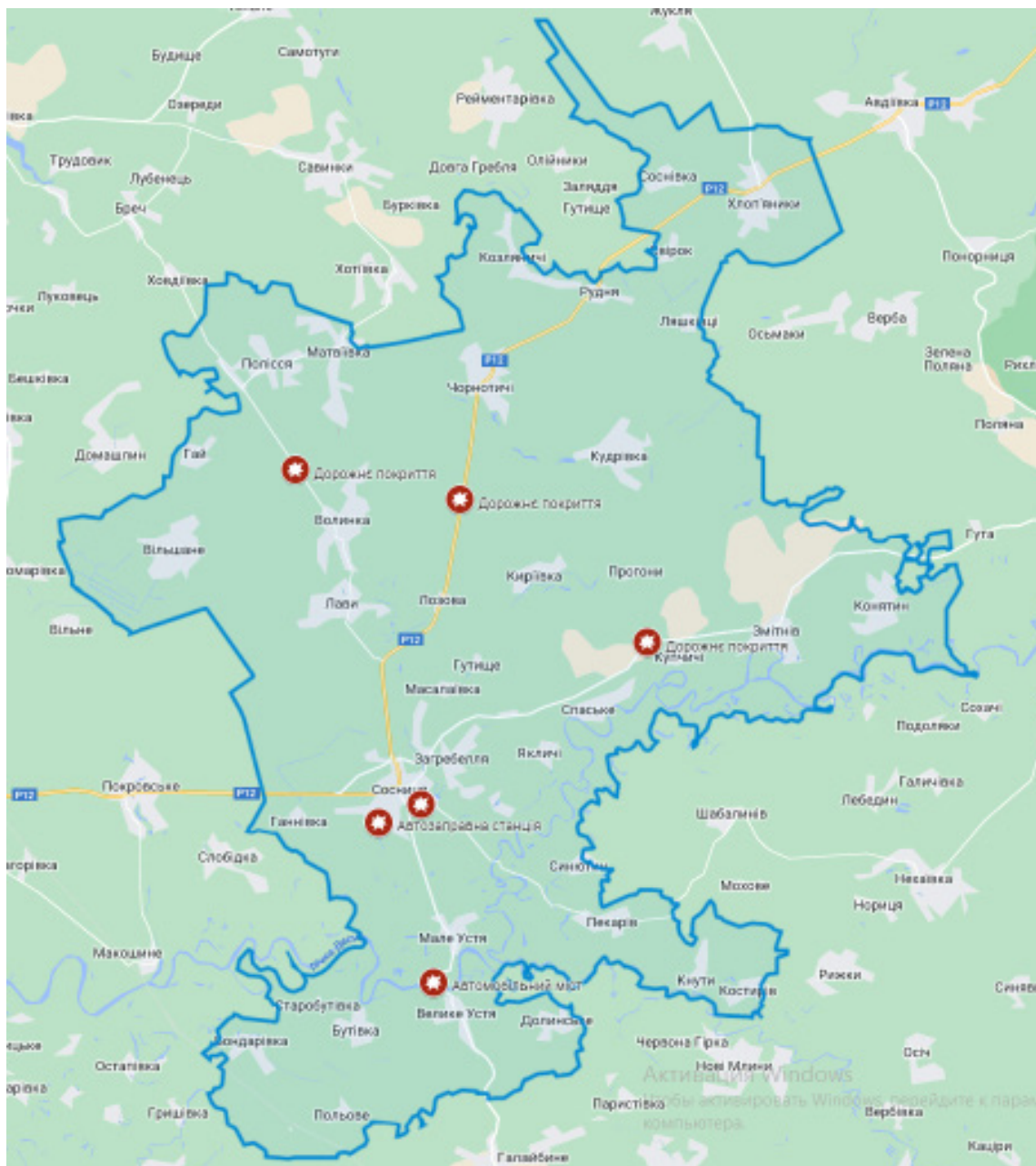

Рисунок 31. Карта руйнувань

Джерело: власні опрацювання – ГІС Сосницької громади (<https://cutt.ly/2wSD5SOg>)

2.4. Об'єкти соціальної інфраструктури та громадського призначення

В період окупації та під час подальших обстрілів території області об'єкти соціальної інфраструктури та громадського призначення в громаді не зазнали ушкоджень.

2.5. Ключові висновки по розділу

На території Сосницької громади не проводилися активні бойові дії, що дозволило зберегти неушкодженими земельний та житловий фонди. На сьогодні в громаді відсутні земельні ділянки, що потребують розмінування, є зонами екологічного лиха або з інших причин не можуть бути використані.

Неушкодженими також залишились комунальні мережі, проте зазнали пошкодження транспортні мережі. Відсутні руйнування об'єктів та споруд комунальної власності. Найвідчутнішим наслідком бойових дій стало руйнування автомобільного мосту через річку Десна, що ускладнило транспортне сполучення із окремими населеними пунктами громади та подовжило логістичні і пасажирські маршрути в межах області.

В контексті відновлення зруйнованих об'єктів ключовим для нормалізації життєдіяльності громади є завершення ремонту дорожнього покриття і відбудови автомобільного мосту.